



UHASSELT

KU LEUVEN



Maastricht University

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Status quo en quo vadis voor de externe bevoegdheden van de EU in het IPR

Arne Strijbos

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Geert VAN CALSTER

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.



UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be
Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2020
2021



UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN



Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Status quo en quo vadis voor de externe bevoegdheden van de EU in het IPR

Arne Strijbos

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Geert VAN CALSTER

Samenvatting

Deze masterscriptie gaat over de externe bevoegdheid van de Europese Unie inzake het internationaal privaatrecht (IPR). Eerst en vooral tracht deze masterscriptie duidelijkheid te brengen in de verschillende begrippen die gehanteerd worden teneinde verderop in de masterscriptie verwarring te voorkomen. Hierin gaat aan bod komen wat de externe bevoegdheid is en welk karakter die kan aannemen.

Om te beginnen gaat de historische evolutie aan bod komen. Hierin wordt in kaart gebracht hoe de impliciete externe bevoegdheid van de Europese Unie tot stand kwam door middel van de AETR doctrine en hoe deze doctrine verder evalueerde. Vervolgens komt ook de codificatie van deze doctrine aan bod alsmede de adviezen nr. 1/03 en 1/13 en de veranderingen die deze adviezen teweegbrachten.

Het onderdeel 'Status Quo en Quo Vadis' is tweeledig. Het eerste deel gaat dieper in op de grond waarop de Europese Unie de bevoegdheid heeft en welk karakter de bevoegdheid van de Europese Unie in het internationaal privaatrecht heeft. Bovendien komt ook de manier waarop de EU haar bevoegdheid inzake het IPR, zowel intern als extern, uitoefent aan bod en met welke instrumenten ze dit doet. Uit dit hoofdstuk blijkt dat de Europese Unie in beginsel een gedeelde externe bevoegdheid heeft met de lidstaten. Echter indien de Europese Unie maatregelen heeft gesteld op het intern vlak, mogen lidstaten in die materie geen internationale overeenkomsten meer sluiten. De wijze waarop de EU determineert of ze een exclusieve bevoegdheid heeft of niet wordt ook besproken. Tot slot haalt dit hoofdstuk ook nog de huidige pijnpunten omtrent de externe bevoegdheid van het Europees internationaal privaatrecht aan. Dit is enerzijds een gebrek aan transparantie door de grote hoeveelheid aan instrumenten waardoor het moeilijker te bepalen is of een beoogde overeenkomst al gedeeltelijk binnen de materies van genomen maatregelen vallen. Anderzijds is het een steeds toenemende exclusieve bevoegdheid van de EU inzake IPR die tot stand kwam door het Hof van Justitie.

Het Quo vadis gedeelte tracht de eerder aangehaalde problemen op te lossen. Hiervoor kijkt het naar codificatie om tegemoet te komen aan de lacunes en het gebrek aan transparantie en in welke mate het haalbaar is om te codificeren en welke wijze van codificatie het meest optimaal is. Hoewel een codificatie hoogstwaarschijnlijk ook een toename in exclusieve externe bevoegdheden teweeg brengt, zal dit gebeuren door middel van het wetgevend proces, bijgevolg is er, in tegenstelling tot advies nr. 1/13, geen ongewenste overschreiding van de toebedeelde bevoegdheid van de EU.

Tot slot komt ook aan bod hoe de externe bevoegdheid naar de toekomst toe uitgeoefend kan worden, met name het IPR gebruiken als beleidsinstrument of niet.

Inhoudstabel

Samenvatting.....	1
Inleiding	5
De verschillende vormen van bevoegdheden van de Europese Unie.....	7
Externe vs. Interne bevoegdheid	7
Exclusieve vs. gedeelde bevoegdheid.....	9
Expliciete vs. impliciete bevoegdheid	11
Advies van het Hof.....	11
Historische evolutie.....	13
AETR-zaak	13
Advies nr. 1/76	15
Advies nr. 1/94.....	15
Advies nr. 1/03.....	17
Gevolgen van advies nr. 1/03	18
Verdrag van Lissabon	19
Advies nr. 1/13.....	23
Beknopt overzicht historische evolutie	25
Huidige stand van zaken en quo vadis?.....	29
Huidige stand van zaken	31
Bronnen van het Europees Internationaal Privaatrecht	33
Primair EU recht.....	33
Verordeningen	35
Richtlijnen	39
Internationale Verdragen	41
Externe bevoegdheid.....	43
Karakter van de bevoegdheid inzake internationaal privaatrecht	45
Gedeelde bevoegdheid.....	45
Exclusieve bevoegdheid.....	47
Europees internationaal privaatrecht in deze bevoegdheden.....	49
Toetsing van de bevoegdheden.....	51
Pijnpunten in de huidige stand van zaken	53
Verscheidenheid aan instrumenten	53
Lacunes.....	53
Overbodige bepalingen.....	56

Inconsistenties.....	56
Invloed op de externe bevoegdheid inzake internationaal privaatrecht..	57
Verschuiving naar exclusieve bevoegdheid.....	57
Overzicht huidige stand van zaken.....	59
Quo Vadis?	61
Noodzaak codificatie internationaal privaatrecht.....	63
Inhoud en wijze van totstandkoming.....	63
Voordelen codificatie	65
Uitdagingen.....	67
Belang voor de externe bevoegdheden	69
Verdere evolutie externe bevoegdheid.....	71
Uitoefening externe bevoegdheid.....	73
Interne aspecten primeren	73
Externe aspecten primeren.....	75
Quo vadis?.....	77
Conclusie.....	79
Bibliografie.....	81
Wetgeving	81
Rechtspraak.....	84
Rechtsleer	85
Varia.....	87

Inleiding

1. In deze masterscriptie ga ik trachten in kaart te brengen wat de externe bevoegdheid van de Europese Unie is inzake het internationaal privaatrecht, hoe deze tot stand is gekomen en hoe dit naar de toekomst toe verder kan evolueren. De evolutie hierin gaat kort in kaart gebracht worden teneinde te bepalen welke veranderingen de externe bevoegdheid inzake het internationaal privaatrecht heeft ondergaan. Bovendien tracht het ook de huidige stand van zaken zo accuraat mogelijk in kaart te brengen en vervolgens hierin de pijnpunten in aan te duiden. Tot slot tracht het te verduidelijken op welke manier dit naar de toekomst toe kan evolueren op wijze waarin het tegemoetkomt aan de pijnpunten. De centrale onderzoeksvraag is wat de huidige stand is inzake de externe bevoegdheid van de Europese Unie in het IPR en hoe deze naar de toekomst toe verder kan evalueren.

2. Het eerste inleidende deel gaat dieper in op wat de exclusieve en gedeelde bevoegdheid van de Europese Unie is en welk karakter dit kan aannemen. De wijze van totstandkoming van deze bevoegdheden komt ook aan bod, namelijk op een expliciete of een impliciete wijze. Het doel van dit hoofdstuk is vooral kaderen wat deze begrippen inhouden en hoe deze zich ten aanzien van elkaar verhouden ten einde verwarring te voorkomen op een later punt in deze masterscriptie.

3. Het tweede deel gaat dieper in op de evoluties die de externe bevoegdheid van het internationale privaatrecht door de jaren heen heeft ondergaan. Hierbij komt de totstandkoming van de impliciete bevoegdheid aan bod door de AETR-doctrine, de codificatie door middel van het Verdrag van Lissabon en de verdere interpretatie van de exclusieve externe bevoegdheid in de rechtspraak aan bod.

4. Het derde onderdeel is verder opgedeeld in twee onderdelen. Het eerste deel hiervan gaat dieper in op de huidige stand van zaken en tracht te kaderen wat de *ratione materiae* is inzake het internationaal privaatrecht, welke instrumenten gebruikt zijn door de Europese Unie om deze bevoegdheid uit te oefenen en na te gaan welke maatregelen al gesteld zijn en bovendien tracht het een algemene regel te formuleren in welke mate lidstaten zelf nog internationale overeenkomsten kunnen sluiten inzake materies omtrent internationaal privaatrecht. Tot slot gaan ook de pijnpunten onder de loep genomen worden die een invloed hebben op de externe bevoegdheid inzake het IPR.

5. Het tweede luik van het derde onderdeel gaat dieper in op welke manieren er aan deze pijnpunten tegemoet gekomen kan worden, namelijk in welke mate een codificatie van het IPR nuttig kan zijn voor de externe bevoegdheid. Bovendien gaat het ook dieper in op hoe de externe bevoegdheid naar de toekomst toe uitgeoefend kan worden, namelijk eventueel als beleidsinstrument.

6. Tot slot tracht ik in deze masterscriptie weer te geven hoe ik denk dat dit in de toekomst verder kan evalueren en wat naar mijn mening de mogelijke opties zijn.

De verschillende vormen van bevoegdheden van de Europese Unie

7. Als inleidend hoofdstuk gaat aan bod komen welke vormen de bevoegdheden van de Europese Unie kunnen aannemen teneinde verwarring omtrent deze termen verderop in deze masterscriptie te voorkomen. Hierbij gaat een onderscheid gemaakt worden tussen de externe en de interne bevoegdheid, de expliciete en impliciete bevoegdheid en uiteindelijk ook de exclusieve en de gedeelde bevoegdheid.

8. Het is wel van belangrijk om rekening te houden met het feit dat de Europese Unie louter de bevoegdheden heeft die haar door de lidstaten worden toebedeeld. Bijgevolg zullen de restbevoegdheden dan ook aan de lidstaten zelf toebehoren.¹ Om geldig te zijn dient dus het gebied waaromtrent een internationale overeenkomst is gesloten door de Europese Unie ook ratione materiae binnen de bevoegdheden van de EU-organen te vallen.

Externe vs. Interne bevoegdheid

9. Een eerste onderscheid dat gemaakt dient te worden, is dit tussen enerzijds de externe bevoegdheid en anderzijds de interne bevoegdheid. De interne bevoegdheid is de bevoegdheid van de Europese Unie om de verhoudingen tussen de lidstaten onderling te regelen. Voorbeelden hiervan zijn het vrije verkeer van goederen of het vrije verkeer van personen.²

10. De externe bevoegdheid aan de andere kant is de bevoegdheid van de organen van de Europese Unie om overeenkomsten aan te gaan met niet-lidstaten en internationale of globale organisaties.³ Een voorbeeld hiervan op het vlak van het internationaal privaatrecht is het Haags Verdrag inzake Internationaal Privaatrecht.⁴

11. De externe bevoegdheden van de Europese Unie zijn vervat in artikel 216 VWEU, dit artikel stelt dat de EU internationale overeenkomsten kan sluiten met derde landen, internationale of globale organisaties in de volgende situaties:⁵

- in de gevallen dat de verdragen daarin voorzien;
- wanneer het sluiten van de overeenkomst noodzakelijk is om een bepaalde doelstelling te verwezenlijken die in de Verdragen bepaald is;
- indien dit is voorzien in een juridische handeling van de Europese Unie;

¹ Art. 5 VEU.

² Art. 21 en 28 VWEU.

³ Art. 216 VWEU.

⁴ Besluit van de Raad van 9 juni 2011 betreffende de goedkeuring, namens de Europese Unie, van het Verdrag van 's Gravenhage van 23 november 2007 inzake de internationale inning van levensonderhoud ten behoeve van kinderen en andere familieleden *OJ L 192*, 22 juni 2011, p. 39–50.

⁵ Art. 216 (1) VWEU.

- Wanneer de sluiting van de internationale overeenkomst de gemeenschappelijke regels kan aantasten of de strekking ervan kan wijzigen;

12. Bovendien dient opgemerkt te worden dat de overeenkomsten die door de Europese Unie gesloten worden niet enkel de Europese Unie zelf binden, maar ook bindend zijn voor alle lidstaten.⁶ Bijgevolg kunnen lidstaten zelf geen internationale overeenkomsten meer sluiten indien er door de Europese Unie op dat vlak al gemeenschappelijke regels zijn aangenomen gezien deze dan aangetast zouden worden.

⁶ Art. 216 (2) VWEU.

Exclusieve vs. gedeelde bevoegdheid

13. Een tweede onderscheid dat gemaakt dient te worden is dit tussen de exclusieve bevoegdheid en de gedeelde bevoegdheid van de Europese Unie om internationale overeenkomsten te sluiten. Met andere woorden, een onderscheid tussen de exclusieve externe bevoegdheid en de gedeelde externe bevoegdheid.

14. Er is sprake van een exclusieve externe bevoegdheid indien enkel de organen van de Europese Unie bevoegd zijn tot het sluiten van de internationale overeenkomst. Voorbeelden hiervan zijn aangelegenheden betreffende de douane-unie, het functioneren van de interne markt en de mededingingsregels, het monetair beleid van de landen met de euro als munteenheid en dergelijke.⁷

15. De algemene gronden tot exclusieve externe bevoegdheid van de Europese Unie om internationale overeenkomsten te sluiten kan volgens artikel 3, lid 2 VWEU op de volgende manieren tot stand komen:⁸

- Een wetgevingshandeling van de Unie voorziet in de sluiting van de internationale overeenkomst.
- De sluiting is noodzakelijk voor de Unie om haar interne bevoegdheid te kunnen uitoefenen.
- De sluiting kan gemeenschappelijke regels aantasten of de strekking ervan wijzigen.

In het onderdeel historische evolutie gaat kort aan bod komen hoe deze criteria tot stand zijn gekomen en wanneer dit gecodificeerd werd.

16. De exclusieve externe bevoegdheid is anders dan de gedeelde externe bevoegdheid. Bij deze laatste dient de internationale overeenkomst gesloten te worden door een gezamenlijk optreden van zowel de Europese Unie als de lidstaten zelf, bijgevolg dienen de lidstaten dus ook toestemming te geven vooraleer de internationale overeenkomst rechtsgeldig tot stand komt. De materies waarin een gezamenlijk optreden van de EU en de lidstaten is vereist, zijn vervat in artikel 4 VWEU. Enkele voorbeelden van materies waarvoor de gedeelde bevoegdheid van toepassing is, zijn de volgende: vervoer; landbouw en visserij; economische, sociale en territoriale samenhang; volksgezondheid en dergelijke.⁹

17. Indien de Europese Unie in een materie, vallende onder de gedeelde bevoegdheden maatregelen neemt, heeft dit tot gevolg dat de lidstaten inzake diezelfde materie niet meer bevoegd zijn alleen op te treden. Bijgevolg kunnen lidstaten enkel optreden in gezamenlijke

⁷ Art. 3 VWEU.

⁸ Art. 3 (2) VWEU.

⁹ Art. 4 VWEU.

materies in de mate dat de Unie nog geen maatregelen heeft getroffen of besloten heeft deze bevoegdheid niet zelf verder uit te oefenen.¹⁰

18. Er dient opgemerkt te worden dat het al dan niet exclusief karakter van een externe bevoegdheid los gezien moet worden van de wijze waarop een externe bevoegdheid tot stand komt, hetgeen ook in de rechtspraak van het Hof van Justitie in arrest c-600/14 Duitsland v. Raad werd verduidelijkt.¹¹ Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat een externe bevoegdheid van de Europese Unie een exclusief karakter heeft. Diezelfde bevoegdheid kan dan ook nog eens op een expliciete of impliciete wijze tot stand zijn gekomen.

19. In het onderdeel inzake de huidige stand van zaken gaat er dieper ingegaan worden op zowel de exclusieve bevoegdheid als de gedeelde bevoegdheid van de Europese Unie en waar het internationaal privaatrecht zich hierin precies situeert.

¹⁰ S. SAROLTA, "Brief Summary of the evolution of the EU regulation on private international law", *Iustum Aequum Salutare VII* 2011/2, 146-147.

¹¹ HvJ 5 december 2017, nr. C-600/14, ECLI:EU:C:2017:935.

Expliciete vs. impliciete bevoegdheid

20. De expliciete bevoegdheid van de Europese Unie zijn de bevoegdheden die expliciet overgedragen zijn van de lidstaten naar de Europese Unie op grond van de verdragen. Deze bevoegdheden staan dan ook zeer duidelijk opgesomd in de artikelen van deze verdragen en voorbeelden hiervan, die al hoger opgesomd zijn, zijn onder andere volksgezondheid, landbouw en visserij, het monetair beleid van de landen met de euro als munteenheid etc.¹²

21. De impliciete externe bevoegdheid is de bevoegdheid die niet tot stand komt door een expliciete toekenning om overeenkomsten te sluiten met internationale organisaties of derde landen, maar juist voortvloeit uit een expliciete interne bevoegdheid. Er dient volgens de Europese Unie een parallellisme te zijn tussen de interne en externe bevoegdheden.¹³

22. Hieruit volgt dan ook dat de impliciete bevoegdheid enkel een externe bevoegdheid kan zijn om internationale overeenkomsten te sluiten. Het is bijgevolg niet mogelijk om te spreken van impliciete interne bevoegdheden gezien ze juist afgeleid worden uit de expliciete interne bevoegdheid. Ook de impliciete bevoegdheid gaat in het onderdeel historische evolutie verder in deze masterscriptie aan bod komen, met name in de AETR-doctrine waarin het ontstaan van de impliciete bevoegdheid wordt besproken.

Advies van het Hof

23. Gezien de verdeling van de externe bevoegdheden tussen de Europese Unie en de lidstaten niet altijd even duidelijk is, zo kan er bijvoorbeeld de vraag opgeworpen worden wanneer een beoogde internationale overeenkomst nu juist een wijziging van de strekking van de gemeenschappelijke regels inhoudt, is het mogelijk om het advies van het Hof van Justitie hieromtrent in te winnen op grond van artikel 218 VWEU. Dit advies kan zowel door de Europese Commissie, het Europees Parlement, de Raad of de lidstaten zelf ingewonnen worden.¹⁴ Het doel van deze procedure is om problemen te vermijden die de kop op zouden steken mocht de Europese Unie een internationale overeenkomst aangaan en achteraf zou blijken dat ze toch niet bevoegd zijn om deze overeenkomst aan te gaan.¹⁵ Dit zou zowel interne als externe problemen met zich meebrengen in dergelijke situatie. Bijgevolg wordt er dan ook veelvuldig gebruik gemaakt van deze procedure.

24. Bij de historische evolutie die verder beschreven gaat worden, komen ook adviezen aan bod die op deze wijze voor het Hof van Justitie verschenen. Dankzij deze procedure is het mogelijk voor het Hof van Justitie om (mee) de richting te bepalen waarin de externe bevoegdheid van de Europese Unie inzake het internationaal privaatrecht naar de toekomst toe gaat evolueren.

¹² Art. 3 en 4 VWEU.

¹³ https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/community_powers.html.

¹⁴ Art. 218 (11) VWEU.

¹⁵ M. Cremona, 'The Opinion procedure under Article 218(11) TFEU: Reflections in the light of Opinion 1/17', 2020, 4(1): 4. *Europe and the World: A law review*, 1. <https://doi.org/10.14324/111.444.ewlj.2020.22>.

Historische evolutie

25. Om in te kunnen schatten hoe de Europese Unie en dus ook het Hof van Justitie de externe bevoegdheden van de Europese Unie voor het internationaal privaatrecht bekijken, is het van belang om ook de evolutie hierin te kaderen en wat de grote veranderingen hierbinnen zijn. Dit gaat echter een beperkte historische evolutie zijn zonder iedere case in detail te bespreken, maar er gaat wel gepoogd worden een correct beeld te schetsen van de grootste veranderingen die de externe bevoegdheid inzake internationaal privaatrecht heeft ondergaan sinds de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap.

26. In beginsel was er bij de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap in het oprichtingsverdrag van 25 maart 1957 geen vermelding van enige bevoegdheid op het gebied van het internationaal privaatrecht dat toegekend werd aan de Europese Gemeenschap.¹⁶

AETR-zaak

27. De eerste stap richting externe bevoegdheden inzake internationaal privaatrecht gebeurde op 31 maart 1971 door het Hof van Justitie met een uitspraak in de AETR-zaak waaruit vervolgens ook de gelijknamige AETR-doctrine volgde.¹⁷ Deze zaak, die ondertussen ruim vijftig jaar geleden werd beslecht, vormt volgens sommige auteurs een mijlpaal op hetzelfde niveau als de *Costa Enel* en *Van Gend en Loos* zaken. Dit doordat het begrijpen van deze doctrine helpt om de externe dimensie te kaderen en vervolgens ook de essentiële onderdelen van de rechtsorde van de Unie.¹⁸ De AETR-zaak heeft naast advies nr. 1/03 en advies nr. 1/13 de grootste impact nagelaten op de strekking van de externe bevoegdheden van de Europese Unie.¹⁹

28. De AETR-zaak bevatte de eerste impliciete toekenning van een externe bevoegdheid door het Hof van Justitie. In beginsel was er in deze zaak louter een toekenning van een expliciete interne bevoegdheid, maar doordat de interne doelstellingen niet op een adequate manier bereikt konden worden heeft het Hof van Justitie deze expliciete interne bevoegdheid verder uitgebreid naar een impliciete externe bevoegdheid. Uit deze impliciete externe bevoegdheid volgde vervolgens ook dat de lidstaten zelf geen internationale overeenkomsten meer mogen sluiten omtrent deze materies. De lidstaten mogen namelijk geen verbintenissen aangaan die ervoor zouden zorgen dat de regels genomen door de Gemeenschap aangetast zouden worden of de betekenis hiervan zou verminderen.²⁰ De nadruk voor het toekennen van de impliciete externe

¹⁶ Verdrag van Rome, 25 maart 1957.

¹⁷ HvJ 31 maart 1971, nr. 22-70, ECLI:EU:C:1971:32, AETR.

¹⁸ G. BUTLER en R. A. WESSEL, "Happy birthday ERTA! 50 Years of the Implied External Powers Doctrine in EU Law." *European Law Blog*, 31 maart 2021, <https://europeanlawblog.eu/2021/03/31/happy-birthday-erta-50-years-of-the-implied-external-powers-doctrine-in-eu-law/>

¹⁹ M. REQUEJO ISIDRO, "Another "Fiftieth Anniversary": The AETR Decision of the Court of Justice" *EAPIL*, 31 maart 2021, <https://eapil.org/2021/03/31/another-fiftieth-anniversary-the-aetr-decision-of-the-court-of-justice/>

²⁰ HvJ 31 maart 1971, nr. 22-70, ECLI:EU:C:1971:32, AETR §22.

bevoegdheid komt er in de AETR-zaak op neer dat, indien de lidstaten zelf de bevoegdheid bleven hebben internationale overeenkomsten te sluiten, dit een aanzienlijke aantasting zou uitmaken van de gemeenschapsregels of de strekking ervan zou kunnen wijzigen.

29. De impliciete bevoegdheid uit de AETR-uitspraak werd vervolgens nogmaals bevestigd door het Hof van Justitie in de Kramer-case van 14 juli 1976.²¹ Het Hof van Justitie stelde namelijk: *“telkens wanneer de Gemeenschap voor de tenuitvoerlegging van een in het Verdrag voorzien gemeenschappelijk beleid bepalingen heeft getroffen, waarbij in enigerlei vorm gemeenschappelijke regels worden ingevoerd, de Lid-Staten niet meer gerechtigd zijn om, individueel dan wel collectief optredend, met derde landen verplichtingen aan te gaan welke deze regels aantasten.”* Hieruit volgt dat het Hof van Justitie vereist dat de Europese Gemeenschap maatregelen genomen dient te hebben ter uitvoering van een in het Verdrag bepaald beleid. Indien de Europese Gemeenschap geen maatregelen heeft getroffen, blijven de lidstaten zelf nog steeds bevoegd om internationale overeenkomsten te sluiten op dit vlak.²²

30. In de Kramer-case verduidelijkte het Hof van Justitie eveneens dat de AETR-doctrine zeer casuïstiek is, namelijk er moet in casu zeer uitvoerig nagegaan worden in welke mate er al dan niet een schending is van de gemeenschappelijke regels. Ter illustratie van hoe uitvoerig dit kan zijn; in de Kramer-case zelf werd er nagegaan in welke mate er een overlapping is tussen de regeling inzake visvangst die beoogd is door de Gemeenschap en deze die door de lidstaten beoogd werd in de internationale overeenkomst.²³ Ook het moment waarop de overeenkomst gesloten werd, is van belang voor de beoordeling, gezien ten tijde van de overeenkomst in de Kramer-zaak de bevoegdheid inzake bodem visvangst bij de lidstaten behoorde.²⁴ Bij het nagaan of de beoogde maatregelen ingingen tegen de gemeenschappelijke regels, ging het Hof heel diep in op de materie. Er werd onder andere gekeken naar de productievoorwaarden, de overlevingskansen mochten ze de vissen terugzetten en dergelijke.²⁵ Gezien er dus met een groot plethora aan factoren rekening gehouden moet worden, is het zeker geen sinecure om te bepalen of iets al dan niet een schending uitmaakt van de gemeenschappelijke regels of de strekking ervan kan wijzigen.

31. Het AETR-arrest werd jaren later, in 2007, ook gecodificeerd in het Verdrag van Lissabon als een van de mogelijke gronden om een impliciete bevoegdheid tot stand te brengen. Deze codificatie komt later in deze masterscriptie aan bod.²⁶

²¹ HvJ 14 juli 1976, nrs. C-3, 4 en 6/76, ECLI:EU:C:1976:114 'KRAMER'.

²² HvJ 14 juli 1976, nrs. C-3, 4 en 6/76, ECLI:EU:C:1976:114 'KRAMER'. p 1287

²³ *Ibid.* p 1291

²⁴ *Ibid.* §§43-45

²⁵ *Ibid.* §§56-60 en p 1287-1288.

²⁶ *Infra*, randnummers 51-56.

Advies nr. 1/76

32. Volgende advies wat van zeer groot belang was, was advies nr. 1/76 dat uitgesproken werd door het Hof van Justitie op 26 april 1977. Gezien de materie, namelijk het gemeenschappelijk vervoerbeleid in casu, onder de gemeenschapsregeling viel, werd er aan het Hof van Justitie gevraagd of het beoogde verdrag verenigbaar was met de bestaande gemeenschappelijke regeling.

33. Ook in deze zaak was er geen bevoegdheid voorzien in het EEG-verdrag voor de Europese Gemeenschap om internationale overeenkomsten te sluiten met derde landen. Het was echter nog steeds mogelijk dat er een impliciete bevoegdheid bestond om internationale overeenkomsten te sluiten gezien dit in de voorgaande AETR-rechtspraak ook al het geval was. Volgens het Hof van Justitie was het mogelijk dat er een impliciete externe bevoegdheid tot stand kwam doordat dit noodzakelijk was om doelstellingen die door het Verdrag opgelegd waren aan de instellingen van de Gemeenschap te bereiken.²⁷

34. Het verschil tussen dit arrest en de AETR-zaak is dat de AETR-zaak vooral een focus had op het feit dat er een aantasting zou zijn van de gemeenschappelijke regels of de strekking ervan gewijzigd zou worden indien de lidstaten zelf de bevoegdheid hadden om internationale overeenkomsten te sluiten.²⁸ Bij Advies nr. 1/76, in tegenstelling tot de AETR-zaak, ligt de nadruk op het feit dat de Gemeenschap haar interne bevoegdheid niet naar behoren zou kunnen uitoefenen indien ze niet ook over de bevoegdheid beschikt om internationale overeenkomsten te sluiten met derde landen of internationale organisaties.²⁹

35. Dit advies nr. 1/76 werd uiteindelijk ook verder gecodificeerd in 2007 in artikel 3, lid 2 VWEU door het Verdrag van Lissabon.

Advies nr. 1/94

36. Advies nr. 1/94 van 15 november 1994 is een zeer omvangrijk advies gedaan door het Hof van Justitie inzake de Global Agreements on Trade in Services (GATS) en Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS). Hoewel het GATS en het TRIPS door het Hof apart behandeld werden, was de redenering voor beiden naar analogie in deze zaak.

37. In deze zaak stelde het Hof van Justitie dat er uit een expliciete interne bevoegdheid niet noodzakelijk een exclusieve externe bevoegdheid vloeit. De lidstaten verliezen namelijk hun bevoegdheden pas in de mate dat er op gemeenschappelijk vlak hieromtrent regelgeving ingevoerd is.³⁰ Hierbij verwees het Hof naar de AETR-zaak.

²⁷ HvJ 26 april 1977, Advies nr. 1/76, ECLI:EU:C:1977:63. §3

²⁸ HvJ 31 maart 1971, nr. 22-70, ECLI:EU:C:1971:32, AETR §22.

²⁹ HvJ 26 april 1977, Advies nr. 1/76, ECLI:EU:C:1977:63. §3

³⁰ HvJ 15 november 1994, Advies nr. 1/94, ECLI:EU:C:1994:384. §77.

38. Ten tweede verwees het Hof ook naar advies nr. 1/76 en stelde dat hoewel er in advies nr. 1/76 "geen gebruik van de interne bevoegdheid voor de vaststelling van maatregelen in het kader van de totstandbrenging van een gemeenschappelijk beleid hoeft te zijn" om van een externe bevoegdheid te kunnen spreken, dit niet het geval is voor deze zaak gezien er hier geen noodzaak is om de internationale overeenkomst te sluiten om de interne bevoegdheden uit te oefenen.³¹

39. Het Hof van Justitie besloot in deze zaak dat de Europese Gemeenschap gezamenlijk bevoegd was samen met de lidstaten tot het sluiten van de internationale overeenkomst gezien er geen volledige overlapping was tussen de materies van de beoogde overeenkomst en die van het gemeenschapsrecht en de lidstaten nog bevoegd waren voor andere materies in de beoogde overeenkomst. Dit zowel voor het GATS als het TRIPS.³²

40. Ook advies nr. 1/94 werd uiteindelijk gecodificeerd door het Verdrag van Lissabon in 2007. Het werd opgenomen in artikel 3, tweede lid, eerste zin VWEU.³³ Namelijk in de zinsnede: "*Indien een wetgevingshandeling in de sluiting van de internationale overeenkomst voorziet.*"

³¹ *Ibid.* §§84-85.

³² *Ibid.* §105.

³³ Art. 3 (2) VWEU.

Advies nr. 1/03

41. Een advies van zeer groot belang met een aanzienlijke impact is advies nr. 1/03 van 7 februari 2006. Hierin werd aan het Hof van Justitie gevraagd om zich uit te spreken over het sluiten van het Lugano-II Verdrag, de opvolger van het Verdrag van Lugano dat ondertekend werd op 16 september 1988. Dit advies ging over de materies die opgenomen zijn in verordening 44/2001, ook wel de Brussel-I verordening genoemd. De vraag die in dit advies werd opgeroepen is wie er eigenlijk bevoegd was tot het sluiten van deze overeenkomst, namelijk ging het hier over een exclusieve externe bevoegdheid van de Europese Unie zelf of diende de bevoegdheid samen met de lidstaten uitgeoefend te worden?

42. Advies nr. 1/03 is een zeer omvangrijk advies. Hierin maakt het Hof van Justitie een onderscheid tussen enerzijds de bevoegdheid van de gerechten om kennis te nemen van een geschil, en anderzijds de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken. In dit advies herhaalde het Hof haar voorgaande rechtspraak, namelijk dat het mogelijk is dat de Gemeenschap over een impliciete externe bevoegdheid beschikt ook al is dit niet in een verdrag toegekend, zolang het sluiten van de internationale overeenkomst noodzakelijk is om de doelstellingen van intern recht te bereiken. Een expliciete externe bevoegdheid is dus niet noodzakelijk om alsnog een externe bevoegdheid te bekomen.³⁴ Het Hof verwijst tevens ook naar advies nr. 2/91, waarin gesteld werd dat lidstaten niet enkel verhinderd zijn om internationale overeenkomsten te sluiten indien het gebied onder het gemeenschappelijk beleid valt, maar ook indien het gebied juist geharmoniseerd dient te worden.³⁵

43. In deze zaak haalde het Hof van Justitie criteria aan om te bepalen of iets een "*gebied dat goeddeels reeds wordt bestreken door communautaire regelgeving*"³⁶ uitmaakt.³⁷ Hierbij stelde het Hof dat niet louter naar de reikwijdte gekeken dient te worden, maar ook naar andere factoren zoals de aard en de inhoud van de regels. Er dient zelfs gekeken te worden naar de te verwachten ontwikkelingen op het gebied om na te gaan of het beoogde verdrag niet in het vaarwater komt van de gemeenschappelijke regelgeving. De te verwachten ontwikkelingen natuurlijk enkel in de mate dat dit voorspelbaar is.³⁸

44. Het belangrijkste uit dit advies is echter dat het Hof van Justitie uiteindelijk besloot dat er een zeer nauwe samenhang is tussen enerzijds de bevoegdheid van de gerechten en anderzijds de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken. Een schending op het gebied van één van deze twee vlakken had volgens het Hof van Justitie zeer zeker ook een impact op het andere vlak gezien dit een zeer coherent en omvattend geheel van regels vormt. Het nieuwe Lugano Verdrag zou mogelijks de gemeenschapsregels kunnen aantasten en daardoor

³⁴ HvJ 7 februari 2006, advies nr. 1/03, ECLI:EU:C:2006:81 §114

³⁵ *Ibid.*, §118

³⁶ HvJ 15 november 1994, Advies nr. 1/94, ECLI:EU:C:1994:384, punten 25 en 26.

³⁷ HvJ 7 februari 2006, advies nr. 1/03, ECLI:EU:C:2006:81 §126.

³⁸ *Ibid.*

besloot het Hof dat de Europese Gemeenschap over de exclusieve externe bevoegdheid diende te beschikken om de overeenkomst te sluiten.³⁹

45. Tot slot wil een "ontkoppelingsclausule" zoals bedoeld in het beoogde internationale akkoord volgens het Hof van Justitie niet zeggen dat er een zekerheid is dat de gemeenschappelijke regels niet aangetast gaan worden. Er kan volgens het Hof zelfs a contrario geredeneerd worden en verondersteld worden dat er wel een aantasting is van de gemeenschappelijke regels gezien een "ontkoppelingsclausule" een overlapping van de bevoegdheidssfeer met de gemeenschap kan impliceren.⁴⁰

Gevolgen van advies nr. 1/03

46. Nadat het Hof van Justitie advies nr. 1/03 had uitgegeven op 7 februari 2006, bracht dit heel wat gevolgen met zich mee.

47. Zoals al eerder aangehaald ging het in advies nr. 1/03 louter om de materies die bestreken worden door verordening 44/2001. Echter bij het sluiten van verschillende verdragen, deelnames aan verschillende internationale organisaties en het vervaardigen van verschillende verordeningen heeft de Europese Unie Advies nr. 1/03 veel ruimer geïnterpreteerd.

48. Een voorbeeld van een verdrag dat aanzienlijk vergemakkelijkt is door advies nr. 1/03 is het Verdrag van 30 juni 2005 inzake bedingen van forumkeuze. Hoewel de onderhandelingen hieromtrent al gestart waren in 2002, was er rond die periode nog de overtuiging dat dit een bevoegdheid was die door de Europese Unie en de lidstaten gezamenlijk dient uitgeoefend te worden. Na advies nr. 1/03 werd dit aanzienlijk makkelijker gezien vanaf toen de Europese Unie de exclusieve bevoegdheid had tot het sluiten van het verdrag. In 2008 werd dit door de Europese commissie ondertekend en op 25 februari 2009 werd beslissing 2009/397/EC hieromtrent vervaardigd.⁴¹

49. Een voorbeeld van verordeningen zijn verordening nr. 662/2009 en verordening nr. 664/2009, beiden van 7 juli 2009. Gezien de totstandkoming van deze twee verordeningen aanzienlijke parallellen vertoont, worden deze twee samen besproken. Het toepassingsgebied van verordening nr. 662/2009 is enerzijds binnen het kader van de 'Rome I' verordening in de mate dat er contractuele verplichtingen zijn en anderzijds valt het binnen de werkingssfeer van de 'Rome II' verordening voor de situaties waar er een buitencontractuele verplichting is. De toepassingsfeer van verordening nr. 664/2009 valt aan de andere kant valt binnen de werkingssfeer van verordening nr. 2201/2003, ook wel de Brussels-II verordening genoemd, voor het gedeelte betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en ouderlijke verantwoordelijkheden. Voor het gedeelte betreffende bevoegdheden van de

³⁹ *Ibid.* §§171-172

⁴⁰ *Ibid.* §130

⁴¹ Besluit van de Raad van 26 februari 2009 betreffende de ondertekening namens de Europese Gemeenschap van het Verdrag inzake bedingen van forumkeuze *OJ.L.*, 29 mei 2009, afl. 133, 1-13.

rechtbanken, de toepasselijke wetgeving en de erkenning en tenuitvoerlegging van onderhoudsverplichtingen valt het dan weer onder verordening nr. 4/2009.⁴²

50. Bij de voorbereidende werken van deze twee verordeningen werd er expliciet verwezen naar advies nr. 1/03. In beginsel zouden lidstaten voor de materies die buiten verordening 44/2001 vallen zelf bevoegd zijn internationale overeenkomsten te sluiten met derde landen. Maar het Europees Parlement en de Raad veronderstellen in de voorbereidende werken toch dat de Europese Unie de exclusieve bevoegdheid heeft rond deze materies. Bijgevolg is dit een zeer ruime interpretatie van het advies nr. 1/03 en bijgevolg ook de AETR-doctrine. Volgens sommige auteurs was er een duidelijke overgang van een externe bevoegdheid die impliciet afgeleid werd uit verordening nr. 44/2001 en dat verder bevestigd werd in advies nr. 1/03 inzake Lugano II naar een externe bevoegdheid voor de Europese Unie inzake internationaal privaatrecht in de bredere zin.⁴³ zoals Niedźwiedź en Mostowik correct aanhalen, is er geen vermelding van het toepassingsgebied burgerlijke en handelszaken wat wel de basis vormde van advies nr. 1/03.⁴⁴ Zowel voor het voorstel van verordening nr. 662/2009 als nr. 664/2009 werd het toepassingsgebied van burgerlijke en handelszaken weggelaten.⁴⁵

Verdrag van Lissabon

51. Het Verdrag van Lissabon uit 2007 voerde verschillende zeer belangrijke veranderingen in. Ten eerste werd er aan de Europese Unie op grond van artikel 47 VEU een rechtspersoonlijkheid toegekend.⁴⁶ Hierdoor werd het mogelijk voor de Europese Unie zelf om internationale overeenkomsten te sluiten. Echter belangrijk om ook hierbij op te merken is dat deze rechtspersoonlijk er niet voor kan zorgen dat de EU overeenkomsten sluit die haar toegewezen bevoegdheden te buiten gaan, in zekere zin blijft de mogelijkheid om op te treden op het internationaal toneel hierdoor aanzienlijk beperkt.

⁴² P. MOSTOWIK en M. NIEDŹWIEDŹ, "Implications of the ECJ 'Lugano II' Opinion for European Union's External Actions Concerning Private International Law", *Yearbook of Polish European Studies*, Centre of Europe, University of Warsaw, 2010, 139.

⁴³ *Ibid.* p138.

⁴⁴ *Ibid.* en Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een procedure voor de onderhandelingen over en de sluiting van bilaterale overeenkomsten tussen lidstaten en derde landen over sectorale aangelegenheden en betreffende het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst en op niet-contractuele verbintenissen, 23 december 2008, COM(2008)0893 def., p. 3.

⁴⁵ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een procedure voor de onderhandelingen over en de sluiting van bilaterale overeenkomsten tussen lidstaten en derde landen over sectorale aangelegenheden en betreffende het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst en op niet-contractuele verbintenissen, 23 december 2008, COM(2008)0893 def., p. 3. en Voorstel (Comm.) voor een verordening van de Raad tot vaststelling van een procedure voor de onderhandeling over en de sluiting van bilaterale overeenkomsten tussen lidstaten en derde landen over sectorale aangelegenheden en betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken, inzake ouderlijke verantwoordelijkheid en inzake onderhoudsverplichtingen, en betreffende het toepasselijk recht op het gebied van onderhoudsverplichtingen, 19 december 2008, COM(2008)894 def. p. 3.

⁴⁶ Art. 47 VEU.

52. Het Verdrag van Lissabon had tot doel duidelijkheid en samenhang te scheppen voor het extern optreden van de Europese Unie. Het trachtte bovendien duidelijkheid te brengen in de bestaande case-law door middel van codificatie en het in een bepaalde richting te sturen.⁴⁷

53. Een van de artikelen ingevoerd door het Verdrag van Lissabon in 2007 is artikel 216, lid 1 VWEU wat hoger ook al vermeld werd bij de externe bevoegdheid.

54. Dit artikel stelt dat de EU internationale overeenkomsten kan sluiten met derde landen, internationale of globale organisaties in de volgende situaties:⁴⁸

- in de gevallen dat de verdragen daarin voorzien;
- wanneer het sluiten van de overeenkomst noodzakelijk is om een bepaalde doelstelling te verwezenlijken die in de Verdragen bepaald is;
- indien dit is voorzien in een juridisch bindende handeling van de Europese Unie;
- Wanneer de sluiting van de internationale overeenkomst de gemeenschappelijke regels kan aantasten of de strekking ervan kan wijzigen;

55. Anders dan artikel 216, lid 1 VWEU dat enkel de externe bevoegdheid bevat, regelt artikel 3, lid 2 VWEU het karakter van diezelfde externe bevoegdheid, namelijk of een bevoegdheid exclusief door de Europese Unie of gezamenlijk met de lidstaten uitgeoefend dient te worden. Ook artikel 3, lid 2 VWEU is een codificatie van de AETR-doctrine, meer specifiek, inzake de exclusieve bevoegdheid.

56. Zo verwijst het eerste deel van artikel 3, lid 2 VWEU: "De Unie is tevens exclusief bevoegd een internationale overeenkomst te sluiten indien een wetgevingshandeling van de Unie in die sluiting voorziet" naar advies nr. 1/94 dat hoger aan bod is gekomen. Het tweede deel: "Indien die sluiting noodzakelijk is om de Unie in staat te stellen haar interne bevoegdheden uit te oefenen" verwijst naar Advies nr. 1/76. Tot slot verwijst het laatste deel: "of indien die sluiting gevolgen kan hebben voor gemeenschappelijke regels of de strekking daarvan kan wijzigen" naar de AETR-zaak zelf.⁴⁹

57. Het Verdrag van Lissabon zorgde op een tweevoudige wijze dat de exclusieve bevoegdheid van de Europese Unie een uitbreiding kreeg. Enerzijds was er de codificatie van de AETR-doctrine in artikel 3, lid 2 VWEU. Anderzijds was er ook een uitbreiding op het gebied van het gemeenschappelijk handelsbeleid, namelijk door artikel 207 VWEU.⁵⁰

58. Gezien het hier om een codificatie gaat van de voorgaande rechtspraak van het Hof van Justitie, dienen deze bepalingen ook geïnterpreteerd te worden aan de hand van deze rechtspraak.

⁴⁷ A. ROSAS, *The European Court of Justice and Public International Law, Meeting of the Council of Europe Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI)*, Straatsburg, 23 Maart 2018, 2.

⁴⁸ Art. 216 (1) VWEU.

⁴⁹ Art. 3, lid 2 VWEU en L. ANKERSMIT, "Requiring 'Unity First' in Relations with Third States: The Court Continues ERTA-Doctrine in Opinion 1/13", *European Law Blog*, 20 oktober 2014, <http://europeanlawblog.eu/?p=2574>.

⁵⁰ A. ROSAS, *The European Court of Justice and Public International Law, Meeting of the Council of Europe Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI)*, Straatsburg, 23 Maart 2018, p 2.

Het is dus niet zo dat de voorgaande rechtspraak door deze codificatie aan belang verliest, de codificatie zette deze voorgaande rechtspraak juist kracht bij. Een van de zaken die bevestigde dat de voorgaande rechtspraak nog steeds van van kracht was na het Verdrag van Lissabon is de *Green Network case*.⁵¹ Hoewel de feiten van deze zaak van voor het Verdrag van Lissabon dateren, werd hierin door het Hof van Justitie op dezelfde structurele wijze gehandeld als in de zaken waarin de feiten van na het Verdrag van Lissabon dateren.⁵² Hiermee bevestigde het Hof van Justitie dat de voorgaande rechtspraak zeker niet aan belang heeft verloren.

⁵¹ HvJ 26 november 2014, nr. C-66/13, ECLI:EU:C:2014:2399, '*Green Network*'.

⁵² F. ERLBACHER, *Recent Case Law on the External Competences of the European Union: How Member States can embrace their own Treaty*. CEPS, 2017, <https://www.ceps.eu/ceps-publications/recent-case-law-external-competences-european-union-how-member-states-can-embrace-their/>, 4-5.

Advies nr. 1/13

59. Advies nr. 1/13 gedaan op 14 oktober 2014 is naast advies nr. 1/03 een van de belangrijkste adviezen die het Hof van Justitie heeft gedaan inzake de externe bevoegdheden in het internationaal privaatrecht. Gezien dit een van de zaken is die na het Verdrag van Lissabon gedaan werden, was het mogelijk voor het Hof van Justitie om gebruik te maken van artikel 216, lid 1 VWEU om een duidelijkere structuur te creëren.

60. In deze zaak vestigde het Hof van Justitie de gewoonte dat wanneer naar artikel 216, lid 1 VWEU werd verwezen om aan te geven dat er een externe bevoegdheid is, ze ook verwees naar de relevante bepaling inzake intern beleid.⁵³

61. Het stappenplan dat het Hof van Justitie toepaste ging eerst na of er sprake was van een bevoegdheid van de Europese Unie. Dit kon zowel expliciet zijn toegekend door de verdragen als er impliciet uit voortvloeien, bijvoorbeeld omdat er een noodzaak is om internationale overeenkomsten te sluiten teneinde de doelstellingen van intern recht te bereiken.⁵⁴ In casu werd er besloten dat de Europese Unie over een impliciete externe bevoegdheid beschikte.⁵⁵

62. Een tweede stap die het Hof van Justitie ondernam was nagaan of de Europese Unie deze bevoegdheid exclusief kon uitoefenen of dat dit juist gezamenlijk met de lidstaten uitgeoefend diende te worden. Hiervoor is er een toetsing aan artikel 3, lid 2 VWEU nodig. In casu was er een toetsing om na te gaan of de door de lidstaten gesloten overeenkomst de gemeenschappelijke regels kan aantasten of de strekking ervan kan wijzigen. Indien dit het geval is, kan dit een exclusieve bevoegdheid rechtvaardigen.⁵⁶ Het is geen vereiste dat de gebieden van de beoogde overeenkomst en deze van de gemeenschap elkaar volledig overlappen om te kunnen spreken van een exclusieve bevoegdheid gezien ze elkaar nog steeds kunnen beïnvloeden mochten ze elkaar gedeeltelijk raken.⁵⁷ Zelfs in het geval dat er een grote samenhang is tussen de beoogde overeenkomst en de gemeenschapsbepalingen is het volgens het Hof van Justitie nog steeds mogelijk dat er een mogelijke aantasting is van de gemeenschapsbepalingen.⁵⁸

63. Door op een dergelijke structurele wijze te werken en een duidelijk onderscheid te maken tussen enerzijds het bestaan van een externe bevoegdheid en anderzijds het karakter van die bevoegdheid was het mogelijk naar de toekomst toe politieke wrijvingen te voorkomen.⁵⁹

64. Eveneens kende het Hof van Justitie in deze zaak de exclusieve externe bevoegdheid toe aan de Europese Unie voor de materies waarin ze haar interne bevoegdheid heeft uitgeoefend. Hoewel het in casu ging over internationale kinderontvoering, toch is dit volgens sommige auteurs

⁵³ *Ibid.* 3.

⁵⁴ Advies nr. 1/13, 14 oktober 2014, ECLI:EU:C:2014:2303, §67

⁵⁵ *Ibid.* §68.

⁵⁶ *Ibid.* §§70-71

⁵⁷ *Ibid.*, §74

⁵⁸ *Ibid.*, §86.

⁵⁹ F. Erlbacher, *Recent Case Law on the External Competences of the European Union: How Member States can embrace their own Treaty*. Januari 2017, ISBN: 978-94-6138-571-0.

ook van toepassing op burgerlijke en handelsgeschillen in de ruime zin, namelijk alles binnen de werkingssfeer van de Brussels-I, Rome-I en Rome-II verordeningen.⁶⁰

65. Naast dit advies stelde het Hof van Justitie ook een bedenking bij artikel 3, lid 2 VWEU in de *broadcasting case*, namelijk dat de gebieden van de beoogde overeenkomst en de gemeenschapsregels elkaar niet volledig dienen te raken, maar dat het voldoende is dat het om een gebied gaat dat al grotendeels door de gemeenschappelijke regels is gedekt. In dat geval kan het de gemeenschapsregels schenden of de strekking ervan wijzigen, ook al is er geen mogelijke tegenstelling tussen enerzijds de mogelijke verplichtingen van de lidstaten en anderzijds de gemeenschapsbepalingen. In andere woorden is het Hof van Justitie dus zeer strikt inzake de exclusieve bevoegdheid van de Europese Unie, iedere overlapping van materie gaat gezien worden als een schending, ook al blijkt uit de inhoud van de overeenkomst dat er geen tegenstellingen zijn.⁶¹

⁶⁰ A. MILLS, "Private international law and EU external relations: Think local act global, or think global and act local?" Forthcoming, *International and Comparative Law Quarterly* (2016) Author's final manuscript, Maart 2016, 2.

⁶¹ HvJ 4 september 2014, nr.C-114/12, ECLI:EU:C:2014:2151, '*Broadcasting Organisations*'.

Beknopt overzicht historische evolutie

66. Samenvattend was er in beginsel geen grondslag opgenomen in het EEG-Verdrag dat de Europese Gemeenschap in staat stelde om internationale overeenkomsten te sluiten met derde landen of internationale organisaties op het gebied van het internationaal privaatrecht.

67. Dit veranderde dankzij de AETR-rechtspraak. Hierin werd er voor het eerst een impliciete externe bevoegdheid toegekend aan de Europese Gemeenschap, namelijk de Gemeenschap beschikt over een externe bevoegdheid indien het sluiten van een internationale overeenkomst door de lidstaten er mogelijks voor zou zorgen dat de gemeenschappelijke bepalingen in gedrang zouden komen. Deze AETR-doctrine werd vervolgens ook verder uiteengezet in advies nr. 1/76 dat een bijkomende mogelijkheid tot impliciete externe bevoegdheid toevoegde, namelijk indien het sluiten van een internationale overeenkomst door de instellingen van de Europese Unie noodzakelijk is om de doelstellingen van intern recht te bereiken. Tot slot zorgde advies nr. 1/94 voor een bijkomende exclusieve externe bevoegdheid, namelijk de Europese Gemeenschap beschikt over een exclusieve bevoegdheid indien een wetgevingshandeling in de sluiting van de internationale overeenkomst voorziet. Deze drie cases werden door het Verdrag van Lissabon uit 2007 gecodificeerd in artikel 3, lid 2 VWEU en vormen de grondslag voor de exclusieve externe bevoegdheid van de Europese Unie.⁶²

68. Advies nr. 1/03 ging over de materies uit verordening nr. 44/2001. Het Hof van Justitie oordeelde hier dat de bevoegdheden van de gerechten om kennis te nemen van geschillen enerzijds en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken anderzijds dusdanig samenhangend waren dat een schending van een van van deze twee zeer zeker ook een impact heeft op de andere. Hierdoor besloot het Hof van Justitie dat de Europese Gemeenschap de exclusieve externe bevoegdheid heeft om het Lugano-II verdrag te sluiten.⁶³

69. In de nasleep van advies nr. 1/03 heeft de Europese Commissie advies nr. 1/03 zeer ruim geïnterpreteerd, waar dit in advies nr. 1/03 zelf enkel de materies uit verordening nr. 44/2001 waren, interpreteerde de Europese Commissie dit als het internationaal privaatrecht in de ruime zin. Hierdoor werd het voor de Europese Unie aanzienlijk makkelijker om internationale overeenkomsten te sluiten en ook verschillende verordeningen werden op grond van deze ruime interpretatie gecreëerd. Door een uitbreiding te doen van louter burgerlijke en handelszaken naar het internationaal privaatrecht *sensu largo* tracht de Europese Unie een coherenter en transparanter systeem te bekomen door zowel de interne als externe bevoegdheid bij een persoon te leggen.⁶⁴

70. Het Verdrag van Lissabon omvatte een codificatie van de voorgaande rechtspraak. Het voerde een artikel 216, lid 1 VWEU in betreffende de externe bevoegdheid van de Europese Unie,

⁶² HvJ 31 maart 1971, nr. 22-70, ECLI:EU:C:1971:32, 'AETR'.

⁶³ HvJ 7 februari 2006, advies nr. 1/03, ECLI:EU:C:2006:81.

⁶⁴ P. MOSTOWIK en M. NIEDŹWIEDŹ, "Implications of the ECJ 'Lugano II' Opinion for European Union's External Actions Concerning Private International Law", *Yearbook of Polish European Studies*, Centre of Europe, University of Warsaw, 2010, 142.

en het voerde eveneens een artikel 3, lid 2 VWEU in die de mogelijke exclusieve bevoegdheden van de Europese Unie opsomde.

71. Na het Verdrag van Lissabon was advies nr. 1/13 van zeer groot belang gezien het een duidelijke structuur bracht in de voorgaande rechtspraak. Namelijk het koppelde het bestaan van een externe bevoegdheid los van het al dan niet exclusieve karakter van diezelfde bevoegdheid. Eerst dient er dus nagegaan te worden of de Europese Unie wel kan optreden in een welbepaalde materie, en vervolgens dient pas uitgemaakt te worden wat het karakter is van die bevoegdheid, namelijk exclusief of gezamenlijk. Door op dergelijke structurele wijze te werken is het mogelijk om politieke wrijvingen te voorkomen.⁶⁵

72. Gezien de essentie van de AETR-doctrine, namelijk 'de gemeenschappelijke regels kunnen beïnvloeden of de strekking ervan wijzigen' op een groot aantal situaties van toepassing zijn, zorgt dit er voor dat er steeds minder plaats is voor de niet-exclusieve bevoegdheden. Dit kunnen zowel de gedeelde bevoegdheden zijn als de bevoegdheden die enkel tot de lidstaten behoren. Dit is vooral het geval indien het gaat om overeenkomsten met veel materies die vallen onder de gedeelde bevoegdheden, gezien het in de praktijk zeer vaak moeilijk uit te maken is welke bepalingen nu juist volledig de bevoegdheid zijn van de lidstaten zelf. Indien blijkt dat het wel volledig onder de bevoegdheden valt van de lidstaten dan is het Hof van Justitie niet bevoegd om over de overeenkomst te beslissen.⁶⁶

73. Het is bovendien belangrijk op te merken dat het grootste deel van de ontwikkelingen door de jaren heen inzake het internationaal privaatrecht plaatsvinden door middel van interne regelgeving en dat de externe dimensie pas later steeds meer aan belang won. Het feit dat dit aan belang won, is doordat er enerzijds door de jaren heen een exclusieve externe bevoegdheid werd gevestigd inzake het internationaal privaatrecht, en anderzijds dat de interne handelingen gesteld door de Europese Unie nog steeds een impact hebben naar buiten toe. Hierdoor kan de Europese Unie dit dus gebruiken als instrumenten van een extern beleid.⁶⁷

74. Tot slot zijn de ontwikkelingen inzake de exclusieve externe bevoegdheid van de Europese Unie omtrent het internationaal privaatrecht niet altijd even eensgezind verlopen. Zowel politiek als juridisch.⁶⁸ Toch valt in de evolutie op dat door de jaren heen, vooral door de rechtspraak van het Hof van Justitie, er een duidelijke verschuiving is naar een steeds meer exclusieve externe bevoegdheid van de Europese Unie.

75. Advies nr. 1/13 was zeer baanbrekend maar stuitte bovendien ook op veel kritiek. Zowel voor- als tegenstanders van de Europese Unie stelden in deze zaak dat het Hof van Justitie aan

⁶⁵ F. ERLBACHER, *Recent Case Law on the External Competences of the European Union: How Member States can embrace their own Treaty*. CEPS, 2017, <https://www.ceps.eu/ceps-publications/recent-case-law-external-competences-european-union-how-member-states-can-embrace-their/>, 2-3.

⁶⁶ ALLAN ROSAS, *The European Court of Justice and Public International Law, Meeting of the Council of Europe Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI)*, Strasbourg, 23 March 2018, p 2-3.

⁶⁷ A. MILLS, "Private international law and EU external relations: Think local act global, or think global and act local?" Forthcoming, *International and Comparative Law Quarterly* (2016) Author's final manuscript, Maart 2016, p 1.

⁶⁸ *Ibid.* p 4.

justitieel activisme deed. Dit doordat het Hof in dit advies afstapte van een interpretatie van de wetteksten en bovendien ook een zeer beperkte motivering gaf waarom ze dat besluit nam.⁶⁹ Sommige auteurs zoals Joseph Weiler gingen zelfs zo ver dat ze stellen dat het Hof van Justitie de politieke procedure ondermijnt door wetgeving op dusdanige manier te interpreteren dat het bijna herschreven werd.⁷⁰ Zulke uitspraken kunnen uiteindelijk leiden tot een wantrouwen in de Europese Unie. Sommige kritiek luidt zelfs dat het Hof van Justitie met dit advies de jurisdictionele grenzen te buiten gaat die de lidstaten hebben gesteld gezien de Europese Unie louter een toegedeelde bevoegdheid behoort te hebben.⁷¹

⁶⁹ P. R. Beaumont, "A Critical Analysis of the Judicial Activism of the Court of Justice of the European Union in Opinion 1/13". In P. Franzina (Ed.), *The External Action of the EU in the Field of Private International Law after Opinion 1/13*, Intersentia, 2016, 3-4, http://www.abdn.ac.uk/law/documents/Opinion_on_Child_Abduction_-_Judicial_Activism_by_the_CJEU_-_By_Beaumont.pdf

⁷⁰ J. H. H. Weiler, "Epilogue: Judging the Judges – Apology and Critique" in M. Adams, H. de Waele, J. Meeusen en G. Straetmans (eds) *Judging Europe's Judges*, Hart, 2013, 235.

⁷¹ P. R. Beaumont, "A Critical Analysis of the Judicial Activism of the Court of Justice of the European Union in Opinion 1/13". In P. Franzina (Ed.), *The External Action of the EU in the Field of Private International Law after Opinion 1/13*, Intersentia, 2016, 3-4, http://www.abdn.ac.uk/law/documents/Opinion_on_Child_Abduction_-_Judicial_Activism_by_the_CJEU_-_By_Beaumont.pdf

Huidige stand van zaken en quo vadis?

76. Na het uiteenzetten van de historische evolutie komen in dit hoofdstuk enerzijds de huidige stand van zaken in bod waarin duidelijkheid geschept gaat worden op welke gronden de Europese Unie een externe bevoegdheid heeft en op welke wijze en met welke instrumenten ze haar bevoegdheden in het IPR heeft uitgeoefend. Bovendien tracht het een antwoord te vormen op de vraag in welke mate lidstaten nog in staat zijn om zelf internationale overeenkomsten te sluiten. Tot slot haalt de huidige stand van zaken ook enkele pijnpunten aan die zich momenteel in het IPR voordoen.

77. Het onderdeel Quo Vadis tracht een antwoord te vormen op de vraag waar de externe bevoegdheden van de Europese Unie naar de toekomst toe heen gaan evolueren en op welke wijze de exclusieve externe bevoegdheden uitgeoefend dienen te worden.

Huidige stand van zaken

78. Gezien de historische evolutie tot op heden in het vorige hoofdstuk is uiteengezet, is het belangrijk om vervolgens in kaart te brengen hoe de huidige stand van zaken voor de externe bevoegdheid van de Europese Unie inzake het internationaal privaatrecht ineen zit. Eveneens zal dit hoofdstuk aan de hand van rechtsleer trachten te kaderen waar de mogelijke pijnpunten zich bevinden in de huidige regelgeving en op welke wijze dit naar de toekomst toe verder kan evolueren.

79. Zoals hoger aangehaald kwam het internationaal privaatrecht vooral tot stand door interne regelgeving en won het door de jaren heen aan belang doordat het een externe impact heeft en er een exclusieve externe bevoegdheid voor de Europese Unie werd gevestigd in materies inzake het internationaal privaatrecht.⁷² Door deze evolutie, die nog steeds gaande is, is het belangrijk om na te gaan wat de huidige stand is, wat de tekortkomingen zijn en op welke wijze deze potentieel opgelost kunnen worden.

80. Ten eerste dient gesteld te worden dat de Europese Unie beschikt over rechtspersoonlijkheid, en bijgevolg kan ze dus internationale overeenkomsten sluiten met zowel derde landen als internationale en globale organisaties.⁷³ Hierdoor is de Europese Unie tevens ook verplicht het internationaal recht te respecteren, indien ze dit niet doet loopt ze het risico internationaal aansprakelijk gesteld te worden. De Europese Unie is door de jaren heen een zeer belangrijke speler geworden bij het sluiten van zowel bilaterale overeenkomsten als de deelnames aan multilaterale verdragen.⁷⁴ Voorbeelden hiervan zoals het verdrag van 30 juni 2005 inzake bedingen van forumkeuze kwamen hoger al aan bod. De overeenkomsten gesloten door de Europese Unie zijn op grond van artikel 216, lid 2 VWEU bindend voor zowel de Europese Unie zelf als de lidstaten.⁷⁵ Ook in case-law, zoals in de *Aebtri* case, is al veelvuldig bevestigd dat de internationale overeenkomsten die gesloten zijn door de Europese Unie deel uitmaken van de Europese rechtsorde.⁷⁶ Het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) verduidelijkte in haar verklaringen echter wel dat deze rechtspersoonlijkheid van de Europese Unie er geenszins mag toe leiden dat de Europese Unie buiten haar bevoegdheden treedt die haar toegekend zijn door de lidstaten.⁷⁷

⁷² A. MILLS, "Private international law and EU external relations: Think local act global, or think global and act local?" Forthcoming, *International and Comparative Law Quarterly* (2016) Author's final manuscript, Maart 2016, p 1

⁷³ Art. 47 VEU.

⁷⁴ A. ROSAS, *The European Court of Justice and Public International Law, Meeting of the Council of Europe Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI)*, Straatsburg, 23 Maart 2018, p 2.

⁷⁵ Art. 216, lid 2 VWEU.

⁷⁶ C-224/16 *Aebtri* EU:C:2017:880, § 50.

⁷⁷ Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie, *Pb.L.* 26 november 2012, afl.C 326, 348.

Bronnen van het Europees Internationaal Privaatrecht

81. Om te bepalen of het internationaal privaatrecht in beginsel een gedeelde of een exclusieve bevoegdheid is van de Europese Unie is het belangrijk om na te gaan waaronder het internationaal privaatrecht *ratione materiae* valt en wat de bronnen van het Europees internationaal privaatrecht zijn. Op grond hiervan kan vervolgens bepaald worden hoe de externe bevoegdheid van de Europese Unie tot stand komt en welk karakter deze bevoegdheid heeft.

Primair EU recht

82. Een eerste bron van Europees internationaal privaatrecht is het primair Unierecht. Hoewel dit in beginsel zelf geen bepalingen bevat inzake rechtskeuze, zowel in het VEU als het VWEU, is de interpretatie van het Hof van Justitie die aan de verschillende vrijheden gegeven worden van groot belang gezien ze een duidelijke impact hebben op onder andere de bepalingen inzake de rechtskeuze.⁷⁸

83. Eveneens regelt dit primair recht de interne bevoegdheden van het internationaal privaatrecht in de Europese Unie. Deze interne bevoegdheid kwam in 1997 tot stand doordat er in het Verdrag van Amsterdam een toevoeging gemaakt werd met betrekking tot 'justitiële samenwerking', met name op het gebied van strafzaken, maar ook een versterkte justitiële samenwerking op het gebied van visa, asiel, migratie en het vrije verkeer van personen.⁷⁹ Voorheen bevond de bevoegdheid inzake justitiële samenwerking in burgerlijke en handelszaken zich in de derde pijler, maar door het Verdrag van Amsterdam werd deze bevoegdheid verschoven waardoor het voor de Europese Unie mogelijk werd om wetgeving te vervaardigen inzake het internationaal privaatrecht.⁸⁰ Hierin was er een verschuiving van intergouvernementele samenwerking naar de normale EU-besluitvorming voor de samenwerking op het gebied van visa, asiel, migratie en het vrije verkeer van personen. Hieronder vallen ook de maatregelen genomen op het gebied van justitiële samenwerking in burgerlijke zaken zoals bijvoorbeeld: "*de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken*", "*een systeem voor betekening en kennisgeving van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken*" en "*zorgen dat de geldende regels inzake collisie en jurisdictiegeschillen in de lidstaten beter verenigbaar zijn*".⁸¹ Het duurde dus ongeveer 40 jaar sinds het Verdrag van Rome vooraleer er een vermelding van 'justitiële samenwerking' werd opgenomen in het Verdrag.

⁷⁸ J. VON HEIN en G. RÜHL, *Towards a European Code on Private International Law, Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 19.

⁷⁹ Art. K.1, K.2 en 73 I, Verdrag van Amsterdam houdende de wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie, de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en sommige bijbehorende akten, 2 oktober 1997, *Pb.L.* 10 november 1997, afl. C 340.

⁸⁰ S. SAROLTA, "Brief Summary of the evolution of the EU regulation on private international law", *Iustum Aequum Salutare VII* 2011/2, 144-145.

⁸¹ Art. 73 I, c) en 73 M Verdrag van Amsterdam houdende de wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie, de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en sommige bijbehorende akten, 2 oktober 1997, *Pb.L.* 10 november 1997, afl. C 340 en P. MOSTOWIK en M. NIEDŹWIEDŹ, "Implications of the ECJ 'Lugano II' Opinion for European Union's External Actions Concerning Private International Law", *Yearbook of Polish European Studies*, Centre of Europe, University of Warsaw, 2010, 130.

84. In het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap wordt er in artikel 61 juncto artikel 65 eveneens aangehaald dat, om een geleidelijke totstandkoming van een ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid te bekomen, het noodzakelijk is dat er op het gebied van justitiële samenwerking in burgerlijke zaken maatregelen genomen kunnen worden.⁸² Momenteel zijn dit de artikelen 67 en 81 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (VWEU).⁸³

85. Artikel 67 VWEU stelt namelijk in lid 1 dat de Unie een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht is.⁸⁴ Het derde lid van dat artikel wijst naar de wederzijdse erkenning van rechterlijke beslissingen in strafzaken teneinde de veiligheid te waarborgen, terwijl het vierde lid verwijst naar de wederzijds erkenning van gerechtelijke en buitengerechtelijke beslissingen in burgerlijke zaken.⁸⁵

86. Het VWEU bevestigt in artikel 81 nogmaals dat de Europese Unie bevoegdheid heeft op het gebied van justitiële samenwerking in "burgerlijke zaken met grensoverschrijdende gevolgen". Volgens de gewone wetgevingsprocedure kan het Europees Parlement samen met de Raad maatregelen stellen die, onder andere, de volgende zaken bevorderen:⁸⁶

- Wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen en van beslissingen in buitengerechtelijke zaken;
- De grensoverschrijdende betekening en kennisgeving van stukken;
- Het verenigen van de geldende regels inzake collisie en jurisdictiegeschillen in de lidstaten;
- Samenwerking bij het vergaren van bewijsmiddelen;
- Daadwerkelijke toegang tot de rechter;
- Het wegnemen van hindernissen voor de goede werking van burgerlijke procedures, zo nodig door bevordering van de verenigbaarheid van de in de lidstaten geldende bepalingen inzake burgerlijke rechtsvordering;
- De ontwikkeling van alternatieve methoden voor geschillenbeslechting;
- De ondersteuning van de opleiding van magistraten en justitieel personeel.

87. In het VWEU zijn duidelijke parallellen te zien met de bevoegdheden vervat in het Verdrag van de Europese Gemeenschap. Toch zijn er ook een aantal nieuwe bevoegdheden toegevoegd zoals "*maatregelen inzake daadwerkelijke toegang tot de rechter*", "*de ontwikkeling van alternatieve geschillenbeslechting*" en zelfs "*het ondersteunen van de opleiding van magistraten en justitieel personeel*".⁸⁷

⁸² P. MOSTOWIK en M. NIEDŹWIEDŹ, "Implications of the ECJ 'Lugano II' Opinion for European Union's External Actions Concerning Private International Law", *Yearbook of Polish European Studies*, Centre of Europe, University of Warsaw, 2010, 130.

⁸³ Art. 67 en 81 VWEU.

⁸⁴ Art. 67, lid 1 VWEU.

⁸⁵ Art. 67, lid 3 en 4 VWEU.

⁸⁶ Art. 81 VWEU.

⁸⁷ Art. 81 e), g) en h) VWEU en P. MOSTOWIK en M. NIEDŹWIEDŹ, "Implications of the ECJ 'Lugano II' Opinion for European Union's External Actions Concerning Private International Law", *Yearbook of Polish European Studies*, Centre of Europe, University of Warsaw, 2010, 131.

88. Belangrijk om op te merken is dat, omwille van de politieke gevoeligheid, er in materies betreffende het familierecht met grensoverschrijdende gevolgen een bijzondere wetgevingsprocedure van toepassing is. Het is mogelijk om van deze bijzondere wetgevingsprocedure af te wijken indien de Raad bij besluit vaststelt welke aspecten van het familierecht met grensoverschrijdende gevolgen alsnog door middel van de gewone wetgevingsprocedure tot stand kunnen komen.⁸⁸

89. Hieruit blijkt dat er sinds 1997 telkens kleine uitbreidingen plaatsvonden van de interne bevoegdheid inzake het internationaal privaatrecht. Echter zoals verschillende auteurs correct aanhalen is er een afwijking van het louter maatregelen stellen voor de goede werking van de interne markt naar een ruimer concept, gezien de verwoording nu "met name wanneer dat nodig is voor de goede werking van de interne markt" is. Dit omvat dus een subtiele verruiming van het toepassingsgebied waarin de Europese Unie maatregelen kan stellen in het kader van justitiële samenwerking gezien ze niet louter beperkt zijn tot maatregelen stellen voor de goede werking van de markt.⁸⁹ Echter dit wil niet zeggen dat de Europese Unie vrij spel heeft om maatregelen hieromtrent te nemen aangezien ze nog steeds beperkt is door de algemene beginselen en de gronden waarop maatregelen genomen kunnen worden.⁹⁰

90. In het primair recht van de Europese Unie komt ook aan bod wanneer de Europese Unie beschikt over een externe bevoegdheid, en bovendien zijn er bepalingen die, zoals hoger aangehaald, regelen welk karakter diezelfde bevoegdheid heeft.⁹¹ Gezien deze verder in deze masterscriptie aan bod gaat komen zal er in dit onderdeel niet dieper op ingegaan worden.⁹²

Verordeningen

91. Sinds het Verdrag van Amsterdam zijn verordeningen een van de primaire middelen geweest waarmee de Europese Unie het internationaal privaatrecht van de lidstaten op elkaar tracht af te stemmen. Dit vooral door middel van verordeningen vervaardigd door de Raad of door de Raad en het Parlement gezamenlijk.⁹³

92. Verordeningen zijn bijgevolg een van de belangrijkste bronnen van het internationaal privaatrecht en kunnen drie verschillende vormen aannemen:⁹⁴

⁸⁸ Art. 81, lid 3 VWEU.

⁸⁹ S. SAROLTA, "Brief Summary of the evolution of the EU regulation on private international law", *Iustum Aequum Salutare VII* 2011/2, 146-147 en P. MOSTOWIK en M. NIEDŹWIEDŹ, "Implications of the ECJ 'Lugano II' Opinion for European Union's External Actions Concerning Private International Law", *Yearbook of Polish European Studies*, Centre of Europe, University of Warsaw, 2010, 131.

⁹⁰ S. SAROLTA, "Brief Summary of the evolution of the EU regulation on private international law", *Iustum Aequum Salutare VII* 2011/2, 146-147.

⁹¹ *Supra* randnummers 10-11.

⁹² *Infra*, randnummers 108-110.

⁹³ S. SAROLTA, "Brief Summary of the evolution of the EU regulation on private international law", *Iustum Aequum Salutare VII* 2011/2, 144-145.

⁹⁴ J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 17-18.

- Verordeningen die uitsluitend de rechtskeuze regelen, een voorbeeld hiervan is de Rome-I verordening inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomsten.⁹⁵
- Verordeningen die uitsluitend de burgerlijke rechtsvordering regelen, een voorbeeld is de Brussels-Ibis verordening betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken.⁹⁶
- Verordeningen die zowel de rechtskeuze als de burgerlijke rechtsvordering regelen, een voorbeeld hiervan is de insolventieverordening.⁹⁷

93. Belangrijk om op te merken is echter dat de twee eerste soorten verordeningen niet zuiver de rechtskeuze of de burgerlijke rechtsprocedures dienen te regelen, zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat ze naar elkaar verwijzen om op een coherente wijze toegepast te kunnen worden.⁹⁸

94. Om een beeld te schetsen hoe omvangrijk en talrijk de verordeningen inzake het internationaal privaatrecht zijn op het Europees niveau zal een niet-exhaustieve lijst volgen in chronologische volgorde:

- Verordening nr. 1206/2001 van de Raad van 28 mei 2001 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken.⁹⁹
- Verordening nr. 2201/2003 van de Raad van 27 november 2003 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, en tot intrekking van verordening (EG) nr. 1347/2000.¹⁰⁰
- Verordening nr. 805/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 tot invoering van een Europese executoriale titel voor niet-betwiste schuldvorderingen.¹⁰¹
- Verordening nr. 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure.¹⁰²
- Verordening nr. 864/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen (Rome II).¹⁰³

⁹⁵ Verord.Raad en Parlement nr. 593/2008, 17 juni 2008 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (Rome I) *OJ.L.* 4 juli 2008, afl. 177, 6-16.

⁹⁶ Verord.Raad en Parlement nr. 1215/2012, 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *Pb.L.* 20 december 2012, afl. 351, 1-32.

⁹⁷ Verord.Raad en Parlement nr. 2015/848, 20 mei 2015 betreffende insolventieprocedures, *OJ.L.* 5 juni 2015, afl. 141, 19-72.

⁹⁸ J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 18.

⁹⁹ Verord.Raad nr.1206/2001, 28 mei 2001 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken, *OJ.L.* 27 juni 2001, afl. 174, 1-24.

¹⁰⁰ Verord.Raad nr.2201/2003, 27 november 2003 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijk verantwoordelijkheid, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1347/2000, *OJ.L.* 23 december 2003, afl. 338, 1-29.

¹⁰¹ Verord.Raad en Parlement nr.805/2004, 21 april 2004 tot invoering van een Europese executoriale titel voor niet-betwiste schuldvorderingen, *OJ.L.* 30 april 2004, afl. 143, 15-39.

¹⁰² Verord.Raad en Parlement nr.1896/2006, 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure, *OJ.L.* 30 december 2006, afl. 399, 1-32.

- Verordening nr. 1393/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2007 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van de gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of handelszaken (de betekening en de kennisgeving van stukken), en tot intrekking van verordening (EG) nr. 1348/2000 van de Raad.¹⁰⁴
- Verordening nr. 593/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 17 juni 2008 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomsten (Rome I).¹⁰⁵
- Verordening nr. 4/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen.¹⁰⁶
- Verordening nr. 1259/2010 van de Raad van 20 december 2010 tot nauwere samenwerking op het gebied van het toepasselijk recht inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed (Rome III).¹⁰⁷
- Verordening nr. 650/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2012 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen en de aanvaarding en de tenuitvoerlegging van authentieke akten op het gebied van erfopvolging, alsmede betreffende de instelling van een Europese erfrechtverklaring.¹⁰⁸
- Verordening nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken. (Brussel Ibis)¹⁰⁹
- Verordening nr. 606/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 12 juni 2013 betreffende de wederzijdse erkenning van beschermingsmaatregelen in burgerlijke zaken.¹¹⁰
- Verordening nr. 2015/848 van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2015 betreffende insolventieprocedures.¹¹¹

¹⁰³ Verord.Raad en Parlement nr.864/2007, 11 juli 2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen (Rome II), *OJ.L.* 31 juli 2007, afl. 199, 40-49.

¹⁰⁴ Verord.Raad en Parlement, 13 november 2007 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van de gerechtelijke en de buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of handelszaken (de betekening en de kennisgeving van stukken), en tot intrekking van verordening (EG) nr. 1348/2000 van de Raad, *OJ.L.* 10 december 2007, afl. 324, 79-120.

¹⁰⁵ Verord.Raad en Parlement nr.593/2008 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (Rome I), *OJ.L.* 4 juli 2008, afl. 177, 6-16.

¹⁰⁶ Verord.Raad nr.4/2009, 18 december 2008 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen, *OJ.L.* 10 januari 2009, afl. 7, 1-79.

¹⁰⁷ Verord. Raad nr. 1259/2010, 20 december 2010 tot nauwere samenwerking op het gebied van het toepasselijk recht inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed, *OJ.L.* 29 december 2010, afl. 343, 10-16.

¹⁰⁸ Verord.Raad en Parlement nr. 650/2012, 4 juli 2012 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen en de aanvaarding en de tenuitvoerlegging van authentieke akten op het gebied van erfopvolging, alsmede betreffende de instelling van een Europese erfrechtverklaring, *OJ.L.* 27 juli 2012, afl. 201, 107-134.

¹⁰⁹ Verord. Raad en Parlement nr.1215/2012, 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *OJ.L.* 20 december 2012, afl. 351, 1-32.

¹¹⁰ Verord. Raad en Parlement nr.606/2013, 12 juni 2013 betreffende de wederzijds erkenning van beschermingsmaatregelen in burgerlijke zaken, *OJ.L.* 29 juni 2013, afl. 181, 4-12.

¹¹¹ Verord.Raad en Parlement nr.2015/848, 15 mei 2015 betreffende insolventieprocedures, *OJ.L.* 5 juni 2015, afl. 141, 19-72.

- Verordening nr. 2016/1103 van de Raad van 24 juni 2016 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de bevoegdheid, het toepasselijk recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van het huwelijksvermogensstelsel.¹¹²
- Verordening nr. 2016/1104 van de Raad van 24 juni 2016 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de bevoegdheid, het toepasselijk recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van de vermogensrechtelijke gevolgen van de geregistreerde partnerschappen.¹¹³
- Verordening nr. 2019/1111 van de Raad van 25 juni 2019 betreffende de bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, en betreffende internationale kinderontvoering.¹¹⁴

95. Bovendien zijn er ook verordeningen die in een framework voorzien waarbinnen de lidstaten vervolgens overeenkomsten kunnen sluiten met derde landen:

- Verordening nr. 662/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 tot vaststelling van een procedure voor de onderhandelingen over en de sluiting van overeenkomsten tussen lidstaten en derde landen over specifieke aangelegenheden betreffende het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst en op niet-contractuele verbintenissen.¹¹⁵
- Verordening nr. 664/2009 van de Raad van 7 juli 2009 tot vaststelling van een procedure voor de onderhandelingen over en de sluiting van overeenkomsten tussen lidstaten en derde landen betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken, inzake ouderlijke verantwoordelijkheid en inzake onderhoudsverplichtingen, en betreffende het toepasselijke recht op het gebied van onderhoudsverplichtingen.¹¹⁶

96. Het belang van deze omvangrijke opsomming is dat het op een overzichtelijke wijze tracht weer te geven op welke gebieden er door de Europese Unie verordeningen zijn gesteld om uiteindelijk na te gaan in welke mate lidstaten zelf nog kunnen optreden in diezelfde materies en in welke materies omtrent Europees internationaal privaatrecht er nog geen maatregelen genomen zijn.

¹¹² Verord.Raad nr.2016/1103, 24 juni 2016 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de bevoegdheid, het toepasselijk recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van het huwelijksvermogensstelsel, *OJ.L.* 8 juli 2016, afl. 183, 1-29.

¹¹³ Verord.Raad nr. 2016/1104, 24 juni 2016 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de bevoegdheid, het toepasselijk recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van de vermogensrechtelijke gevolgen van de geregistreerde partnerschappen, *OJ.L.* 8 juli 2016, afl. 183, 30-56.

¹¹⁴ Verord.Raad nr. 2019/1111, 25 juni 2019 betreffende de bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, en betreffende internationale kinderontvoering, *OJ.L.* 2 juli 2019, afl. 178, 1-115.

¹¹⁵ Verord. Raad en Parlement nr. 662/2009, van 13 juli 2009 tot vaststelling van een procedure voor de onderhandelingen over en de sluiting van overeenkomsten tussen lidstaten en derde landen over specifieke aangelegenheden betreffende het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst en op niet-contractuele verbintenissen, *OJ.L.* 31 juli 2009, afl. 200, 25-30.

¹¹⁶ Verord. Raad en Parlement nr. 664/2009, van 13 juli 2009 tot vaststelling van een procedure voor de onderhandelingen over en de sluiting van overeenkomsten tussen lidstaten en derde landen betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken, inzake ouderlijke verantwoordelijkheid en inzake onderhoudsverplichtingen, en betreffende het toepasselijke recht op het gebied van onderhoudsverplichtingen, *OJ.L.* 31 juli 2009, afl. 200, 46-51.

97. Bovendien kunnen de richtlijnen op zeer flexibele manieren toegepast worden. Zo kunnen ze enerzijds dienen om aspecten van het internationaal privaatrecht volledig regelen, zoals het geval is bij de Rome I en Rome II verordeningen, maar ze kunnen anderzijds ook gebruikt worden om de lidstaten toe te staan hun eigen externe bevoegdheid uit te oefenen zonder dat dit in conflict komt met de geldende interne IPR bepalingen.

98. Een belangrijke opmerking die gemaakt dient te worden is dat zowel verordening nr. 662/2009 als verordening nr. 664/2009 op het vlak van doeltreffendheid tekort kunnen schieten. Hoewel de intentie is dat de lidstaten zelf nog een bepaalde externe bevoegdheid overhouden om overeenkomsten te sluiten in deze materies met landen waar ze een bijzondere band mee hebben zoals bijvoorbeeld voormalige kolonies, geven deze verordeningen door de Europese Unie dusdanig weinig ruimte tot onderhandeling aan de lidstaten en bevatten ze een dusdanig strenge controle dat dit nagenoeg een inperking is van de bevoegdheden van de lidstaten.¹¹⁷

Richtlijnen

99. Naast verordeningen en het primair Unierecht zijn ook richtlijnen een belangrijke bron voor het internationaal privaatrecht. Hierbij gaat het vooral om de consumentenrichtlijnen. Hierbij worden aan de lidstaten verplichtingen opgelegd teneinde ervoor te zorgen dat de bescherming die consumenten genieten niet uitgehold kan worden door bijvoorbeeld de rechtskeuze voor een land waar er een onvoldoende bescherming is.¹¹⁸

100. Twee richtlijnen die door de Europese Unie zijn vervaardigd die verband houden met het internationaal privaatrecht zijn:

- Richtlijn nr. 2002/8/EG van de Raad van 27 januari 2003 tot verbetering van de toegang tot de rechter bij grensoverschrijdende geschillen, door middel van gemeenschappelijke minimumvoorschriften betreffende rechtsbijstand bij die geschillen.¹¹⁹
- Richtlijn nr. 2008/52/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2008 betreffende bepaalde aspecten van bemiddeling/mediation in burgerlijke en handelszaken.¹²⁰

101. Hoewel deze twee richtlijnen kaderen binnen de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken als bedoeld in artikel 81 VWEU, is het directe verband met de drie pijlers van het internationaal privaatrecht, namelijk jurisdictie, rechtskeuze en de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse beslissingen, op het eerste zicht niet duidelijk. Echter in overweging 20 van

¹¹⁷ P. MOSTOWIK en M. NIEDŹWIEDŹ, "Implications of the ECJ 'Lugano II' Opinion for European Union's External Actions Concerning Private International Law", *Yearbook of Polish European Studies*, Centre of Europe, University of Warsaw, 2010, 139-142.

¹¹⁸ J. VON HEIN en G. RÜHL, *Towards a European Code on Private International Law, Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015. 18.

¹¹⁹ Richtl. Raad nr. 2002/8/EG van 27 januari 2003 tot verbetering van de toegang tot de rechter bij grensoverschrijdende geschillen, door middel van gemeenschappelijke minimumvoorschriften betreffende rechtsbijstand bij die geschillen, *OJ.L.* 31 januari 2003, afl. 26, 41-47.

¹²⁰ Richtl. Raad en Parlement nr. 2008/52/EG van 21 mei 2008 betreffende bepaalde aspecten van bemiddeling/mediation in burgerlijke en handelszaken, *OJ.L.* 24 mei 2008, afl. 136, 3-8.

verordening nr. 2008/52/EG blijkt dat het mogelijk is dat een overeenkomst die tot stand is gekomen door bemiddeling of mediation en in een lidstaat vervolgens uitvoerbaar is verklaard, ook erkend kan worden in een andere lidstaat op grond van de bestaande communautaire of nationale regelgeving.¹²¹

¹²¹ Overweging 20 Richtl. Raad en Parlement nr. 2008/52/EG van 21 mei 2008 betreffende bepaalde aspecten van bemiddeling/mediation in burgerlijke en handelszaken, *O.J.L.* 24 mei 2008, afl. 136, 3-8 en M. DE ROOIJ, X. KRAMER et al. "Un Cadre Européen pour le droit international privé: lacunes Actuelles et perspectives futures", 2012, 25-26 en [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET\(2012\)462487_FR.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET(2012)462487_FR.pdf)

Internationale Verdragen

102. Tot slot zijn internationale verdragen ook een onderdeel van het Europees internationaal privaatrecht.¹²² Het meest bekende verdrag op dit gebied is het Lugano-II Verdrag dat aanleiding gaf tot advies nr. 1/03. Andere voorbeelden zijn de deelname van de Europese Unie aan het Verdrag van Den Haag.¹²³ Een recent verdrag waar de Europese Unie wil tot toetreden is het Verdrag betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen in burgerlijke en handelszaken van 2019.¹²⁴ Doordat de Europese Unie beschikt over rechtspersoonlijkheid is het mogelijk om overeenkomsten te sluiten met derde landen en internationale organisaties.¹²⁵ Echter de overeenkomsten gesloten door de Europese Unie dienen wel binnen haar bevoegdheden gesloten te worden en indien deze overeenkomsten rechtsgeldig tot stand zijn gekomen, zijn ze bindend voor zowel de Europese Unie zelf als voor de lidstaten.¹²⁶

103. Bovendien dient opgemerkt te worden dat de Europese Unie verplicht is om de internationale verdragen gesloten door de lidstaten voordat de Unie omtrent diezelfde materie maatregelen trof te respecteren. In dat geval primeren de internationale verdragen over de Uniebepalingen inzake internationaal privaatrecht.¹²⁷

104. Teneinde een beeld te schetsen van de materies van de Verdragen en conventies waartoe de Europese Unie is toegetreden, volgt een korte lijst met voorbeelden. Het is belangrijk om op te merken dat dit een niet-exhaustieve lijst in chronologische volgorde is:

- Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst ter ondertekening opengesteld te Rome op 19 juni 1980.¹²⁸
- Besluit van de Raad van 5 oktober 2006 betreffende de toetreding van de Gemeenschap tot de Haagse Conventie voor Internationaal Privaatrecht.¹²⁹
- Het Verdrag van 's Gravenhage van 23 november 2007 inzake de internationale inning van levensonderhoud ten behoeve van kinderen en andere familieleden.¹³⁰
- Verdrag van 30 juni 2005 inzake bedingen van forumkeuze waartoe de Europese Unie toetrad op 26 februari 2009.¹³¹

¹²² J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 18.

¹²³ *Supra* randnummer 48.

¹²⁴ Voorstel (Comm.) voor een besluit van de Raad betreffende de toetreding van de Europese Unie tot het Verdrag betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen in burgerlijke en handelszaken, 16 juli 2021, COM(2021) 388 final.

¹²⁵ Art. 47 VWEU.

¹²⁶ Art. 216, lid 2 VWEU.

¹²⁷ J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 18 en 22.

¹²⁸ Verdrag 80/934/EG inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst ter ondertekening opengesteld te Rome op 19 juni 1980, *OJ.L.* 9 oktober 1980, afl. 266, 1-19.

¹²⁹ B.Raad van 5 oktober 2006 betreffende de toetreding van de Gemeenschap tot de Haagse Conventie voor Internationaal Privaatrecht, *OJ.L.* 26 oktober 2006, afl. 297, 1-14.

¹³⁰ B.Raad van 9 juni 2011 betreffende de goedkeuring, namens de Europese Unie, van het Verdrag van 's Gravenhage van 23 november 2007 inzake de internationale inning van levensonderhoud ten behoeve van kinderen en andere familieleden *OJ.L.*, 22 juni 2011, afl.192 p. 39-50.

¹³¹ B.Raad van 26 februari 2009 betreffende de ondertekening namens de Europese Gemeenschap van het Verdrag inzake bedingen van forumkeuze *OJ.L.*, 29 mei 2009, afl. 133, 1-13.

- Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken.¹³²
- Besluit van de Raad betreffende de sluiting door de Europese Gemeenschap van het Protocol van Den Haag van 23 november 2007 inzake het recht dat van toepassing is op onderhoudsverplichtingen.¹³³

105. Als bijkomend voorbeeld is er ook nog een andere wijze waarop de Europese Unie verdragen tracht toe te passen:

- Beschikking van de Raad van 19 december 2002 waarbij de lidstaten worden gemachtigd in het belang van de Gemeenschap het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 inzake de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid en maatregelen ter bescherming van kinderen te ondertekenen.¹³⁴

106. Hieruit volgt dat de materies van de internationale verdragen zeer uiteenlopend zijn. Bovendien tracht de Europese Unie de lidstaten te overtuigen om deel te nemen aan verdragen inzake het internationaal privaatrecht zoals ook blijkt uit de beschikking waarin ze de lidstaten de machtiging geeft om in het belang van de gemeenschap deel te nemen aan het Verdrag van Den Haag van 1996 betreffende ouderlijke verantwoordelijkheid en de bescherming van kinderen.¹³⁵

107. Naast het zelf deelnemen aan de internationale verdragen verwijst de Europese Unie in onder andere haar verordeningen naar de Verdragen van Den Haag of ze tracht deze zelfs te integreren in haar framework. Dit is het geval voor het Verdrag inzake kinderonvoering, Het Protocol van Den Haag inzake onderhoudsverplichtingen en het verdrag inzake kinderbescherming. Het Protocol van Den Haag inzake onderhoudsverplichtingen werd tevens geïntegreerd in de verordening inzake onderhoudsverplichtingen.¹³⁶

¹³² Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *OJ.L.* 10 juni 2009, afl. 147, 5-43.

¹³³ B.Raad van 30 november 2009 betreffende de sluiting door de Europese Gemeenschap van het Protocol van Den Haag van 23 november 2007 inzake het recht dat van toepassing is op onderhoudsverplichtingen, *OJ.L.* 16 december 2009, afl. 331, 17-18.

¹³⁴ Besch.Raad 19 december 2002 waarbij de lidstaten worden gemachtigd in het belang van de Gemeenschap het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 inzake de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid en maatregelen ter bescherming van kinderen te ondertekenen, *OJ.L.* 21 februari 2002, afl. 48, 1-2.

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ M. DE ROOIJ, X. KRAMER et al. "Un Cadre Européen pour le droit international privé: lacunes Actuelles et perspectives futures", 2012, 25 en [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET\(2012\)462487_FR.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET(2012)462487_FR.pdf).

Externe bevoegdheid

108. Zoals al eerder bij de historische evolutie aangehaald, zijn er sinds het Verdrag van Lissabon bepalingen opgenomen in het Verdrag inzake de Werking van de Europese Unie die de situaties bepalen waarin de Europese Unie beschikt over een externe bevoegdheid, namelijk in artikel 216, lid 1 VWEU.¹³⁷

109. Zoals hoger al aangehaald dient deze externe bevoegdheid gebaseerd te zijn op de *ratione materiae* om rechtsgeldig tot stand te komen.¹³⁸ Dit doordat de Europese Unie slechts beschikt over de bevoegdheden die haar door de lidstaten zijn toebedeeld. Voor veel internationale overeenkomsten die gesloten worden inzake IPR zal deze grondslag artikel 81 VWEU zijn.

110. De situaties waarin de Europese Unie beschikt over een externe bevoegdheid worden volledigheidshalve nogmaals opgesomd hier:¹³⁹

- in de gevallen dat de verdragen daarin voorzien;
- wanneer het sluiten van de overeenkomst noodzakelijk is om een bepaalde doelstelling te verwezenlijken die in de Verdragen bepaald is;
- indien dit is voorzien in een juridisch bindende handeling van de Europese Unie;
- Wanneer de sluiting van de internationale overeenkomst de gemeenschappelijke regels kan aantasten of de strekking ervan kan wijzigen;

¹³⁷ Art. 216, lid 1 VWEU.

¹³⁸ *Supra* randnummer 8.

¹³⁹ Art. 216, lid 1 VWEU.

Karakter van de bevoegdheid inzake internationaal privaatrecht

111. Teneinde na te gaan of de bevoegdheid van de Europese Unie inzake het internationaal privaatrecht een exclusief karakter heeft of juist samen met de lidstaten uitgeoefend dient te worden, is het belangrijk om na te gaan welke bevoegdheden van de Europese Unie gezamenlijk met de lidstaten uitgeoefend dienen te worden en welke bevoegdheden exclusief door de Europese Unie uitgeoefend dienen te worden.

112. Hierbij is het belangrijk om rekening te houden met het subsidiariteitsbeginsel dat vervat is in artikel 5, derde lid VEU dat stelt dat de Unie enkel kan optreden in materies die niet onder haar exclusieve bevoegdheid vallen indien het optreden van de lidstaten zelf onvoldoende de beoogde doelstellingen verwezenlijkt en omwille van de omvang en gevolgen is de Unie beter geschikt om maatregelen te treffen.¹⁴⁰

Gedeelde bevoegdheid

113. Zoals hoger aangehaald heeft de gedeelde externe bevoegdheid als vereiste dat de Europese Unie samen met de lidstaten de internationale overeenkomst sluit om rechtsgeldig tot stand te komen.¹⁴¹ Indien de Europese Unie inzake een materie waarvoor een gedeelde bevoegdheid bestaat interne maatregelen stelt, is het voor de lidstaten niet meer mogelijk zelf hieromtrent op te treden.¹⁴²

114. De materies waarvoor een gedeelde bevoegdheid bestaat zijn vervat in artikel 4 VWEU, en dat zijn de volgende materies:¹⁴³

- Interne markt;
- Sociaal beleid;
- Economische, sociale en territoriale samenhang;
- landbouw en visserij, met uitsluiting van de instandhouding van de biologische rijkdommen van de zee;
- milieu;
- consumentenbescherming;
- vervoer;
- trans-Europese netwerken;
- Energie;
- De ruimte van vrijheid, veiligheid en recht;
- Gemeenschappelijke veiligheidsvraagstukken op het gebied van volksgezondheid;

¹⁴⁰ Art. 5, derde lid VEU.

¹⁴¹ *Supra* randnummers 16-17.

¹⁴² S. SAROLTA, "Brief Summary of the evolution of the EU regulation on private international law", *Iustum Aequum Salutare VII* 2011/2, 146-147.

¹⁴³ Art. 4, lid 2 VWEU.

115. Hieruit blijkt dat het internationaal privaatrecht grotendeels onder de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht valt gezien het juridische aspecten regelt.¹⁴⁴ Bijgevolg valt het in beginsel onder de gedeelde bevoegdheden. Echter het is ook mogelijk dat het subsidiair is aan een andere materie. Voorbeelden hiervan zijn, zoals hoger aangehaald, richtlijnen inzake consumentenbescherming waar de prioriteit ligt op het beschermen van de zwakkere partij en het internationaal privaatrecht is in dat geval een van de middelen om dat resultaat te bekomen.¹⁴⁵

116. Zoals het Hof van Justitie in de *PCA Philippines* zaak stelde, dient de rechtsgrondslag voor het sluiten van een internationaal akkoord gebaseerd te zijn op objectieve criteria die door de rechter getoetst kunnen worden. Bij het toetsen hiervan kan er blijken dat de beoogde overeenkomst een tweeledig doel heeft en in dat geval dient er nagegaan te worden of één van de twee componenten aangemerkt kan worden als het hoofdcomponent. Het andere component is hier dan accessoir aan. Slechts zeer uitzonderlijk is het mogelijk dat er meerdere doeleinden zijn. Bovendien stelt het Hof van Justitie dat cumulatie van twee rechtsgrondslagen niet mogelijk is wanneer de respectievelijke procedures onverenigbaar zijn.¹⁴⁶

117. Hieruit volgt dat in beginsel dus de overeenkomsten inzake internationaal privaatrecht vallen onder de gedeelde bevoegdheden, namelijk de 'ruimte van vrijheid, veiligheid en recht' uit artikel 4 VWEU.¹⁴⁷ Echter is het mogelijk dat er zich situaties voordoen waarin het privaatrechtelijk aspect accessoir is aan een andere doelstelling waardoor de rechtsgrond van de overeenkomst niet de 'ruimte van vrijheid, veiligheid en recht' is.

¹⁴⁴ Art. 4, lid 2, j) VWEU

¹⁴⁵ *Supra* randnummers 99-101.

¹⁴⁶ HvJ 11 juni 2014, nr. C-377/12, ECLI:EU:C:2014:1903, '*PCA Philippines*', §34.

¹⁴⁷ Art. 4, lid 2, j) VWEU.

Exclusieve bevoegdheid

118. Eveneens werd er dankzij het Verdrag van Lissabon ook bepaald in welke gevallen de Europese Unie beschikte over een exclusieve bevoegdheid tot het sluiten van internationale overeenkomsten. Ten eerste beschikt de Europese Unie over een exclusieve bevoegdheid inzake de materies die opgesomd zijn in artikel 3, lid 1 VWEU.

119. Artikel 3, lid 1 VWEU haalt de volgende materies aan waarin de Europese Unie een exclusieve bevoegdheid heeft:¹⁴⁸

- 'De douane-unie;'
- 'De vaststelling van de mededingingsregels die voor de werking van de interne markt nodig zijn;'
- 'Het monetair beleid van de lidstaten die de Euro als munt hebben;'
- 'de instandhouding van de biologische rijkdommen van de zee in het kader van het gemeenschappelijk visserijbeleid;'
- 'de gemeenschappelijke handelspolitiek;'

120. De Europese Unie heeft *ratione materiae* geen exclusieve bevoegdheid inzake justitiële samenwerking in burgerlijke zaken gezien dit onder de gedeelde bevoegdheden valt, bijgevolg moet op dit vlak het beginsel van subsidiariteit gerespecteerd worden. Dit beginsel, dat vervat is in artikel 5 derde lid VEU, wijst er op dat de Unie enkel kan optreden in materies die niet onder haar exclusieve bevoegdheid vallen indien de doelstellingen van het optreden van de lidstaat zelf onvoldoende verwezenlijkt wordt en omwille van de omvang en de gevolgen kan dat wel beter bereikt worden door een optreden van de Unie.¹⁴⁹ Deze subsidiariteit heeft een dubbele functie, namelijk de Unie kan enkel optreden in de aangelegenheden waarvoor de lidstaten de bevoegdheid hebben verleend, en bovendien dienen de handelingen op Europees niveau doeltreffender te zijn dan deze van de lidstaten. Bovendien voorziet dit in een controlemechanisme voor de lidstaten, zo kunnen de parlementen een met redenen omkleed advies uitbrengen waaruit blijkt dat de gemeenschapsbepalingen niet voldoen aan de principes van subsidiariteit.¹⁵⁰

121. Ten tweede zijn er naast de exclusieve materies opgesomd in artikel 3, lid 1 VWEU ook algemene brede criteria waarin de Europese Unie ook een exclusieve externe bevoegdheid heeft. In dat geval heeft de Europese Unie een exclusieve externe bevoegdheid ongeacht de *ratione materiae* zodra er aan één van deze voorwaarden is voldaan. Zoals hoger ook al werd aangehaald, worden deze uiteengezet in artikel 3, lid 2 VWEU en dit zijn de volgende situaties:¹⁵¹

- Indien een wetgevingshandeling in de sluiting van de internationale overeenkomst voorziet;

¹⁴⁸ Art. 3, lid 1 VWEU.

¹⁴⁹ Art. 5, derde lid VEU.

¹⁵⁰ M. DE ROOIJ, X. KRAMER et al. "Un Cadre Européen pour le droit international privé: lacunes Actuelles et perspectives futures", 2012, 87 en [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET\(2012\)462487_FR.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET(2012)462487_FR.pdf).

¹⁵¹ Art. 3, lid 2 VWEU.

- Indien de sluiting van de internationale overeenkomst noodzakelijk is voor de Europese Unie om haar in staat te stellen een van haar interne bevoegdheden uit te oefenen;
- Indien de sluiting van de internationale overeenkomst tot gevolg zou hebben dat het de gemeenschappelijke regels zou aantasten of de strekking ervan zou kunnen wijzigen;

Europees internationaal privaatrecht in deze bevoegdheden

122. De bevoegdheden van de Europese Unie zijn, zoals hoger vermeld, enkel de bevoegdheden die door de lidstaten aan de Europese Unie zijn toebedeeld en de restbevoegdheden behoren tot de lidstaten zelf.¹⁵² Gezien het internationaal privaatrecht valt onder de "ruimte van vrijheid, veiligheid en recht" vervat in artikel 4 valt het bijgevolg niet onder de exclusieve bevoegdheid van de Europese Unie, maar juist onder de gezamenlijke bevoegdheid met de lidstaten.¹⁵³ In sommige gevallen is het echter mogelijk dat het internationaal privaatrechtelijke aspect accessoir is aan een andere doelstelling van de overeenkomst, waardoor de grondslag van de overeenkomst niet valt onder de "ruimte van vrijheid, veiligheid en recht" maar iets anders kan zijn zoals bijvoorbeeld consumentenbescherming.

123. In beginsel dient de Europese Unie dus samen met de lidstaten extern op te treden inzake het internationaal privaatrecht. Echter doordat er een bijkomende grond tot exclusieve bevoegdheid is ontwikkeld door de rechtspraak en uiteindelijk gecodificeerd werd in artikel 3, lid 2 VWEU dient voor bijna ieder optreden van zowel de Unie als de lidstaten zelf op dit vlak nagegaan te worden of een van de algemene gronden voor exclusieve externe bevoegdheid van toepassing is.¹⁵⁴ Uit de rechtspraak van het Hof van Justitie blijkt tevens dat er een tendens is om vooral de laatste voorwaarde zeer restrictief te interpreteren door iedere potentiële schending te zien als vallende onder de exclusieve bevoegdheid van de Europese Unie.¹⁵⁵ Hierdoor vindt er meer en meer een verschuiving plaats van een gezamenlijke bevoegdheid naar een bevoegdheid die exclusief door de Europese Unie wordt uitgeoefend. De zeer uitgebreide lijst met Europese richtlijnen tracht weer te geven in welke materies de Europese Unie haar bevoegdheden al heeft uitgeoefend, en bijgevolg is het niet mogelijk voor de lidstaten om hieromtrent nog zelf op te treden.

124. Teneinde de vraag te beantwoorden in welke mate de lidstaten zelf op individuele wijze nog internationale overeenkomsten kunnen sluiten met derde landen of met internationale organisaties dient er gesteld te worden dat de lidstaten enkel bevoegd zijn dit te doen indien de Europese Unie op dat vlak haar bevoegdheid nog niet heeft uitgeoefend of gestopt is met deze bevoegdheid uit te oefenen.¹⁵⁶ Deze bevoegdheid kan, zoals hoger aangehaald, door de Europese Unie uitgeoefend worden door middel van verschillende instrumenten waaronder richtlijnen, verordeningen en internationale verdragen.¹⁵⁷ Uit de zeer omvangrijke lijst van reeds uitgevaardigde Europese verordeningen blijkt dat er een groot aantal materies omtrent internationaal privaatrecht hierin vervat zijn. Echter het feit dat er een groot aantal instrumenten

¹⁵² Art. 5 VEU en *Supra* randnummer 8.

¹⁵³ S. SAROLTA, "Brief Summary of the evolution of the EU regulation on private international law", *Iustum Aequum Salutare VII* 2011/2, 146.

¹⁵⁴ Art.3, tweede lid VWEU.

¹⁵⁵ Advies nr. 1/13, 14 oktober 2014, ECLI:EU:C:2014:2303 en HvJ 4 september 2014, nr.C-114/12, ECLI:EU:C:2014:2151, 'Broadcasting Organisations'.

¹⁵⁶ S. SAROLTA, "Brief Summary of the evolution of the EU regulation on private international law", *Iustum Aequum Salutare VII* 2011/2, 146-147.

¹⁵⁷ *Supra* randnummers 91-107.

gebruikt zijn om verschillende gebieden binnen het internationaal privaatrecht te reguleren geeft ook aan dat er een bepaalde samenhang ontbreekt.

125. Een belangrijke nota dient gemaakt te worden omtrent verordeningen nr. 662/2009 en nr. 664/2009. Aangezien in beginsel de lidstaten niet meer mogen optreden in aspecten waar de Europese Unie maatregelen heeft getroffen, is dat voor deze twee verordeningen anders gezien ze juist voorzien in een kader waarbinnen de lidstaten hun bevoegdheid kunnen uitoefenen.¹⁵⁸

¹⁵⁸ Verord. Raad en Parlement nr. 662/2009, van 13 juli 2009 tot vaststelling van een procedure voor de onderhandelingen over en de sluiting van overeenkomsten tussen lidstaten en derde landen over specifieke aangelegenheden betreffende het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst en op niet-contractuele verbintenissen, *OJ.L.* 31 juli 2009, afl. 200, 25-30 en Verord. Raad en Parlement nr. 664/2009, van 13 juli 2009 tot vaststelling van een procedure voor de onderhandelingen over en de sluiting van overeenkomsten tussen lidstaten en derde landen betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken, inzake ouderlijke verantwoordelijkheid en inzake onderhoudsverplichtingen, en betreffende het toepasselijke recht op het gebied van onderhoudsverplichtingen, *OJ.L.* 31 juli 2009, afl. 200, 46-51.

Toetsing van de bevoegdheden

126. Gezien hoger zowel de gestelde Europese maatregelen inzake IPR in kaart zijn gebracht alsook wat het uitgangspunt is inzake de externe bevoegdheid van de Europese Unie, namelijk de gedeelde bevoegdheid tenzij aan een van de voorwaarden van artikel 3, lid 2 VWEU is voldaan, is het belangrijk om na te gaan hoe het Hof van Justitie nu juist deze bevoegdheden toetst in de praktijk gezien de internationale overeenkomsten zeer vaak verschillende bevoegdheden omvatten.

127. De vraag die bijgevolg opgeworpen kan worden is of de 'aantasting of de strekking wijzigen van de gemeenschappelijke bepalingen' gezien dient te worden in het kader van de gehele overeenkomst of dat hiervoor iedere clause aan getoetst dient te worden. In beginsel hanteerde de Raad de methode waarin er per clause werd gekeken in welke mate er een schending was. Dit zorgde er voor dat ze voor iedere clause dienden aan te tonen dat er op dat vlak al intern maatregelen gesteld waren door de Europese Unie op te kunnen spreken van een exclusieve bevoegdheid. Het resultaat hiervan was dat veel overeenkomsten onder de gemeenschappelijke externe bevoegdheden vielen gezien er vaak bleek dat er enkele clauses waren rond materies waar de Europese Unie nog geen interne maatregelen rond had getroffen.¹⁵⁹

128. Het Hof van Justitie veroorzaakte hier echter in 2013 een shift in aangezien ze in rechtspraak stelde dat het risico om de gemeenschapsbepalingen aan te tasten of de strekking er van te wijzigen bepaald dient te worden aan de hand van het relevante beleidsdomein.¹⁶⁰ Hierin stelde het Hof van Justitie dat eerst bepaald dient te worden wat het 'betrokken gebied' is, en vervolgens dient er overgegaan te worden op een 'uitgebreide en gedetailleerde analyse'. Wat het Hof in feite dus deed is in een ruime verwoording uitdrukken waarover de betrokken internationale overeenkomst gaat om vervolgens na te gaan op basis hiervan wat de relevante beleidsdomeinen zijn. Indien hieruit dan blijkt dat de Europese Unie op dat vlak maatregelen heeft getroffen of bezig is met voorbereidende werken om daarin maatregelen te treffen, dan heeft de Europese Unie de exclusieve externe bevoegdheid om die internationale overeenkomst aan te gaan. Hieruit volgt dat er niet langer per clause nagegaan dient te worden of het onder de gedeelde of de exclusieve bevoegdheid valt.¹⁶¹

129. Het resultaat van deze verandering brengt met zich mee dat het mogelijk is voor de Europese Unie om alsnog een exclusieve bevoegdheid te hebben ook al zijn er materies in de overeenkomst waar geen maatregelen over getroffen. Hierbij worden de andere materies namelijk accessoir aan de hoofdmaterie. Het feit dat er dus clauses in staan die buiten de exclusieve bevoegdheid vallen van de Europese Unie kan er niet toe leiden dat de overeenkomst alsnog

¹⁵⁹ F. ERLBACHER, *Recent Case Law on the External Competences of the European Union: How Member States can embrace their own Treaty*. CEPS, 2017, <https://www.ceps.eu/ceps-publications/recent-case-law-external-competences-european-union-how-member-states-can-embrace-their/>, 19.

¹⁶⁰ HvJ 4 september 2014, nr.C-114/12, ECLI:EU:C:2014:2151, 'Broadcasting Organisations' en HvJ 26 november 2014, nr. C-66/13, ECLI:EU:C:2014:2399, 'Green Network'.

¹⁶¹ F. ERLBACHER, *Recent Case Law on the External Competences of the European Union: How Member States can embrace their own Treaty*. CEPS, 2017, <https://www.ceps.eu/ceps-publications/recent-case-law-external-competences-european-union-how-member-states-can-embrace-their/>, 20-21.

gesloten dient te worden door de lidstaten en de Europese Unie gezamenlijk, dit was onder het voorgaande systeem wel mogelijk.¹⁶² Zoals ook al hoger is gesteld blijkt uit de *PCA Philippines* zaak dat de beoogde internationale overeenkomsten over het algemeen slechts één hoofddoelstelling hebben waar de andere doelstellingen accessoir aan zijn.¹⁶³ Slechts in zeer uitzonderlijke gevallen is het mogelijk dat er meer dan een hoofddoelstelling is. Deze cumulatie van rechtsgronden is echter niet mogelijk indien de respectievelijke procedures onverenigbaar zijn.¹⁶⁴

130. Wat dit wil zeggen voor de externe bevoegdheid van de Europese Unie is dat er door deze wijziging van interpretatie een vermindering is van het aantal internationale overeenkomsten die gesloten worden op een gezamenlijke basis. Voorheen was er een gedeelde bevoegdheid van zodra er één clause was waarin de Europese Unie geen exclusieve bevoegdheid bekam door het stellen van interne maatregelen. Nu is het mogelijk dat de een internationale overeenkomst zeer veel materies bevat waar geen interne maatregelen voor gesteld zijn maar dat dit toch onder de exclusieve bevoegdheid valt doordat de hoofddoelstelling wél onder de exclusieve bevoegdheid van de Europese Unie valt. Het is dus duidelijk dat er hierdoor een subtiele verschuiving plaatsvond van een gedeelde bevoegdheid naar een externe bevoegdheid.

¹⁶² *Ibid.* 22.

¹⁶³ *Supra* randnummer 116

¹⁶⁴ HvJ 11 juni 2014, nr. C-377/12, ECLI:EU:C:2014:1903, '*PCA Philippines*', §34.

Pijnpunten in de huidige stand van zaken

131. Nu de huidige situatie van de bevoegdheden inzake het internationaal privaatrecht in kaart zijn gebracht, is het belangrijk hier kritisch naar te kijken en in kaart te brengen op welke vlakken er tekortkomingen zijn in het Europees IPR en wat de impact hiervan is op de externe bevoegdheid van de Europese Unie hieromtrent.

Verscheidenheid aan instrumenten

132. Een eerste zeer belangrijk pijnpunt is dat het internationaal privaatrecht van de Europese Unie niet vervat is in een duidelijk en overzichtelijk instrument, maar het is juist verspreid over verschillende instrumenten waaronder verordeningen, richtlijnen en internationale verdragen. Doordat er een verscheidenheid aan instrumenten is gebruikt, zijn er veel lacunes en onregelmatigheden die soms de kop op duiken.¹⁶⁵ Ook dit heeft een invloed op het bepalen of de Europese Unie een externe bevoegdheid heeft of niet, namelijk bij het nagaan of de Europese Unie op een bepaald aspect van het internationaal privaatrecht al maatregelen heeft gesteld of niet en welk karakter die bevoegdheid uiteindelijk aanneemt. Dit is naar mijn mening vooral een probleem indien er in een bepaalde materie een maatregel is genomen inzake een van de pijlers van het internationaal privaatrecht zoals bijvoorbeeld erkenning en tenuitvoerlegging, maar een nieuw akkoord tracht in diezelfde materie een andere pijler van het internationaal privaatrecht te behandelen, zoals jurisdictie of de rechtskeuze. Dit roept vragen op inzake de AETR-doctrine en meer bepaald advies nr. 1/03 waarin gesteld werd dat het internationaal privaatrecht op sommige vlakken een 'dusdanig coherent en samenhangend geheel' is dat ze niet los van elkaar gezien kunnen worden.¹⁶⁶ Vooral in samenhang gelezen met advies nr. 1/13 waarin gesteld werd dat een potentiële aantasting al voldoende is om uit te gaan van een exclusieve externe bevoegdheid van de Europese Unie.¹⁶⁷ Dit kan in de praktijk vragen oproepen inzake de invloed die het beoogde akkoord kan hebben op de eerder gestelde maatregelen van de Europese Unie, ook al bestrijken ze ieder een andere pijler van het internationaal privaatrecht.

133. Volgens Von Hein en Rühl brengt deze grote verscheidenheid aan verschillende instrumenten een plethora aan problemen met zich mee voor het internationaal privaatrecht die vervolgens kort besproken gaan worden. Hoewel dit vooral tekortkomingen zijn inzake het interne beleid van het internationaal privaatrecht, hebben ze zeer zeker ook een invloed op de externe IPR bevoegdheden van de Europese Unie.

Lacunes

134. Een van de problemen die ontstaan door de verscheidenheid aan instrumenten is dat er duidelijke lacunes in het Europees internationaal privaatrecht zijn.

¹⁶⁵ J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 12.

¹⁶⁶ HvJ 7 februari 2006, advies nr. 1/03, ECLI:EU:C:2006:81.

¹⁶⁷ Advies nr. 1/13, 14 oktober 2014, ECLI:EU:C:2014:2303.

135. Deze lacunes kunnen op verschillende manieren ingedeeld worden. Een eerste manier van indeling is volgens De Rooij en Kramer in de volgende opdeling:¹⁶⁸

- Beperking inzake de geografische toepassing

Een voorbeeld hiervan is te vinden in de Brussel I verordening waarin het geen toepassing kan vinden indien de verweerder zijn gewoonlijke verblijfplaats heeft in een derde land. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de onderhoudsverplichtingen verordening die wel toepassing vindt ongeacht de gewoonlijke woonplaats van de verweerder.¹⁶⁹

- Systematische lacunes

Dit zijn lacunes die over het algemeen erkend zijn en die op een systematische wijze uitgesloten worden van het toepassingsgebied van de actuele maatregelen. Deze kunnen op basis van het verschil in wetgevingsprocedure verder opgedeeld worden tussen enerzijds verbintenissenrecht en anderzijds familierecht. Voorbeelden van deze eerste categorie die tot op heden een lacune vormen zijn de trusts, ondernemingen en dergelijke. Voorbeelden van familierecht dat nog niet geregeld is in het internationaal privaatrecht zijn de bescherming van volwassenen, namen van natuurlijke personen en dergelijke.¹⁷⁰

- Opzettelijke lacunes

In sommige gevallen worden sommige problemen opzettelijk uitgesloten van het toepassingsgebied van de maatregelen hoewel ze er inhoudelijk gezien onder dienen te vallen.¹⁷¹ Een voorbeeld hiervan zijn een aantal buitencontractuele verplichtingen die buiten de Rome II verordening vallen zoals bijvoorbeeld buitencontractuele verplichtingen die voortvloeien uit nucleaire schade.¹⁷² Een ander voorbeeld is dan weer buitencontractuele verplichtingen door schendingen van privacy en persoonlijkheidsrechten.¹⁷³

136. De lacunes inzake het internationaal privaatrecht kunnen eveneens op een andere manier in vier groepen ingedeeld worden volgens Von Hein en Rühl en vervolgens komen deze aan bod.

137. Ten eerste zijn er rechtsgebieden waar nog volledig geen gemeenschappelijke bepalingen rond vervaardigd zijn. In deze situaties zijn de nationale IPR-bepalingen van toepassing.¹⁷⁴

138. Een tweede soort lacunes omvat de gebieden die slechts gedeeltelijk door de gemeenschappelijke bepalingen worden gereguleerd. Om het te concretiseren halen Von Hein en

¹⁶⁸ M. DE ROOIJ, X. KRAMER et al. "Un Cadre Européen pour le droit international privé: lacunes Actuelles et perspectives futures", 2012, 83-85 en [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET\(2012\)462487_FR.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET(2012)462487_FR.pdf)

¹⁶⁹ *Ibid.* 83.

¹⁷⁰ *Ibid.* 84.

¹⁷¹ *Ibid.* 84-85.

¹⁷² Art. 1, f Rome II.

¹⁷³ Art. 1, g Rome II.

¹⁷⁴ J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 20.

Rühl hier als voorbeeld aan dat de Rome II verordening op grond van artikel 1(2)(g) geen buitencontractuele verplichtingen inzake privacy of persoonlijkheidsrechten regelt.¹⁷⁵

139. Een derde soort lacunes heeft te maken met de algemene principes van het internationaal privaatrecht. Von Hein en Rühl stellen hier dat er bijvoorbeeld inzake de dubbele nationaliteit in de Rome III verordening geen duidelijkheid is welke nationaliteit van de burger er dient te primeren. Hieromtrent is er vervolgens onzekerheid wat er dient te primeren, is dit de werkelijke nationaliteit van de burger, de nationaliteit van de rechtbank of beschikt de betrokken persoon over de vrije keuze tussen verschillende nationaliteiten. In de erfrechtverordening heeft een persoon met een dubbele nationaliteit de keuze tussen beide nationaliteiten om het toepasselijk recht te bepalen. Echter de Brussel IIbis verordening verkiest het systeem van de erfrechtverordening terwijl er in de Rome III verordening naar de nationale IPR regelgeving wordt verwezen, maar stelt tevens als voorwaarde dat de toepassing van die nationale regelgeving er niet toe mag leiden dat ze tegenstrijdig zijn aan de algemene principes van het Europees recht. Von Hein en Rühl stellen dat er door deze toepassing rechtsonzekerheid is en dat mogelijks zelfs discriminatie kan zijn op basis van nationaliteit.¹⁷⁶

140. Een vierde soort lacunes vloeit voort uit het sluiten van internationale verdragen die vervolgens voorkeur genieten boven de bestaande regelgeving inzake Europees internationaal privaatrecht.¹⁷⁷ Een voorbeeld hiervan is terug te vinden in het toepassingsgebied van de onderhoudsverordening. Dit is namelijk enkel van toepassing op de procedurele aspecten en laat het gedeelte inzake rechtskeuze buiten beschouwing gezien dit door het Protocol van Den Haag geregeld wordt. Hierbij valt vervolgens op dat de Europese wetgever er voor kiest om haar bevoegdheden op dat vlak niet uit te oefenen teneinde lidstaten deel te doen nemen aan de internationale verdragen.¹⁷⁸

141. Hieruit volgt dat de lacunes waar tegemoet aan gekomen dient te worden niet louter materies omvatten die nog geen, of slechts in een beperkte mate, regelgeving hebben op Europees niveau, maar ook uit andere factoren kunnen voortvloeien zoals een te open interpretatie of het bestaan van een internationaal verdrag omtrent diezelfde materie.

¹⁷⁵ *Ibid.* 20-21 en Verord.Raad en Parlement nr.864/2007, 11 juli 2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen (Rome II), *O.J.L.* 31 juli 2007, afl. 199, 40-49.

¹⁷⁶ J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 21-22 en Verord. Raad nr. 1259/2010, 20 december 2010 tot nauwere samenwerking op het gebied van het toepasselijk recht inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed, *O.J.L.* 29 december 2010, afl. 343, 10-16, en Verord.Raad nr.2201/2003, 27 november 2003 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijk verantwoordelijkheid, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1347/2000, *O.J.L.* 23 december 2003, afl. 338, 1-29, en Verord.Raad en Parlement nr. 650/2012, 4 juli 2012 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen en de aanvaarding en de tenuitvoerlegging van authentieke akten op het gebied van erfopvolging, alsmede betreffende de instelling van een Europese erfrechtverklaring, *O.J.L.* 27 juli 2012, afl. 201, 107-134.

¹⁷⁷ J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 22.

¹⁷⁸ *Ibid.*

142. Bovendien heeft het vergelijken van de twee visies inzake de lacunes als voordeel dat nuances zoals lacunes veroorzaakt door de verdragen of opzettelijke lacunes niet over het hoofd gezien worden.

Overbodige bepalingen

143. Een volgende tekortkoming van het internationaal privaatrecht is dat, in tegenstelling tot de lacunes, sommige materies juist meerdere keren door verschillende verordeningen geregeld worden. Een voorbeeld hiervan zijn de Rome I en Rome II verordeningen waar, hoewel ze respectievelijk de contractuele en niet-contractuele verplichtingen regelen, er in beide verordeningen nagenoeg dezelfde bepalingen staan van onder andere bewijslast, subrogatie,... Hoewel in beginsel deze herhalingen van bepalingen geen probleem vormen, is het volgens Von Hein en Rühl mogelijk dat er in de praktijk door de jaren heen andere interpretaties aan gegeven gaan worden. Een andere mogelijkheid is dat er bijvoorbeeld ontwikkelingen omtrent een interpretatie in een zeer verwante verordening over het hoofd gezien gaan worden of er zijn eventuele twijfels over de analoge interpretatie van begrippen.¹⁷⁹

Inconsistenties

144. Een laatste tekortkoming die Von Hein en Rühl aanhalen zijn de inconsistenties vervat in de verschillende instrumenten. In tegenstelling tot het voorgaande inzake overbodige bepalingen zijn het geen herhalingen van dezelfde regels in verschillende verordeningen, maar juist een verschil in regelgeving omtrent dezelfde materies. Een voorbeeld hieromtrent is de verschillende aanpak inzake consumentenbescherming van de Rome I en Rome II verordeningen.¹⁸⁰ De Rome I verordening stelt de consument in staat om voor en na de sluiting van het contract het toepasselijke recht te kiezen op grond van artikel 6, terwijl de Rome II verordening de consument in zijn keuze beperkt gezien hij het toepasselijke recht op grond van artikel 14 pas kan kiezen nadat de onrechtmatige daad heeft plaatsgevonden.¹⁸¹ Bovendien is er in artikel 6 van de Rome I verordening een bijkomende beperking dat de rechtskeuze er niet toe kan leiden dat de consument minder bescherming geniet dan hij zou hebben gehad mocht hij geen rechtskeuze gemaakt hebben.¹⁸²

¹⁷⁹ *Ibid.* 23.

¹⁸⁰ *Ibid.* 23-24.

¹⁸¹ *Ibid.*, art. 6 Rome I en art. 14 Rome II.

¹⁸² Art. 6, lid 2 Rome I.

Invloed op de externe bevoegdheid inzake internationaal privaatrecht

145. Hoewel deze voornamelijk problemen zijn die zich situeren binnen de interne sfeer van het Europees internationaal privaatrecht, toch heeft dit ook een zekere invloed op de externe bevoegdheden. Deze problemen zorgen er namelijk voor dat er aanzienlijk minder transparantie is en bijgevolg veroorzaken ze onnodig veel complexiteit.¹⁸³ Gezien het Hof van Justitie op grond van artikel 218 (11) VWEU door middel van advies uitspraak dient te doen inzake de bevoegdheden is het van groot belang dat er een bepaalde vorm van transparantie is in het Europees internationaal privaatrecht. Doordat er een grote verscheidenheid aan instrumenten is, is het naar mijn mening aanzienlijk moeilijker om na te gaan in welke mate een genomen maatregel van de Europese Unie geschonden wordt of de strekking ervan gewijzigd is.

146. Belangrijk om hierbij op te merken is dat zowel overbodige bepalingen als inconsistenties naar mijn mening slechts een heel beperkte invloed hebben op de externe bevoegdheid van de Europese Unie, toch hebben ze tot gevolg dat ze bijdragen tot een gebrek aan transparantie. Vooral de lacunes dragen bij tot een gebrek aan overzichtelijkheid inzake de externe bevoegdheden van de Europese Unie. Echter hebben inconsistenties en overbodige bepalingen wel een belang voor het verdere verloop van deze masterscriptie gezien ze een invloed hebben op de haalbaarheid van een eventuele codificatie.

Verschuiving naar exclusieve bevoegdheid

147. Een tweede pijnpunt dat in 2010 door Niedźwiedź en Mostowic al werd opgemerkt, is dat de flexibele toepassing van de AETR-doctrine er voor zorgde dat Europese Unie een steeds grotere exclusieve externe bevoegdheid bekwaam, dit vooral door advies nr. 1/03 inzake het sluiten van het Lugano-II Verdrag dat hoger ook al aan bod is gekomen.¹⁸⁴ Dit advies werd namelijk door de Europese Unie vervolgens zeer ruim geïnterpreteerd.¹⁸⁵ Deze opvatting van Niedźwiedź en Mostowic is naar mijn mening ruim 10 jaar later nog steeds correct. Dit blijkt ook door de gedane rechtspraak in die periode. Vooral de Broadcasting-case is een voorbeeld van een zeer strenge toepassing van het criteria 'de gemeenschappelijke regels aantasten of de strekking ervan wijzigen'. Deze zaak stelde namelijk dat zelfs als er maar een gedeeltelijke overlapping is tussen enerzijds de materie van het beoogde akkoord en anderzijds de gemeenschapsbepalingen en er zijn geen tegenstrijdigheden, toch is een potentiële schending voldoende om te spreken van een exclusieve externe bevoegdheid van de Europese Unie.¹⁸⁶

148. Bovendien is er, zoals hoger vermeld, bij de toetsing om te bepalen of een materie onder de exclusieve of gedeelde bevoegdheid valt in 2013 door het Hof van Justitie ook een verschuiving

¹⁸³ J. VON HEIN en G. RÜHL, *Towards a European Code on Private International Law, Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 25.

¹⁸⁴ *Supra* randnummers 41-52.

¹⁸⁵ *Supra* randnummer 50.

¹⁸⁶ HvJ 4 september 2014, nr.C-114/12, ECLI:EU:C:2014:2151, 'Broadcasting Organisations'.

geweest.¹⁸⁷ Voorheen werd er bij internationale overeenkomsten per clause nagegaan of er door de Europese Unie interne maatregelen werden genomen om te zien of ze hieromtrent de exclusieve bevoegdheid genoten. Indien er één materie was in de overeenkomst waarin geen interne maatregelen werden genomen, dan viel de overeenkomst onder de gedeelde bevoegdheid. Echter doordat er nu een hoofddoelstelling bepaald dient te worden en op basis hiervan het karakter van de bevoegdheid bepaald gaat worden is het mogelijk dat veel overeenkomsten die vroeger onder de gedeelde bevoegdheid vielen nu enkel door de Europese Unie gesloten kunnen worden.

149. Hoewel de exclusieve externe bevoegdheid in handen van de Europese Unie er voor zorgt dat het ten aanzien van derde landen als één geheel gaat optreden, en bijgevolg gaat de Europese Unie gezien worden als een belangrijke internationale speler inzake het internationaal privaatrecht, toch wordt dit door sommige landen gezien als een beduidende inperking van hun soevereiniteit.¹⁸⁸ Dit kan vervolgens zorgen voor aanzienlijke politieke spanningen en in sommige gevallen zelfs een wantrouwen in de Europese Unie creëren zoals ook het geval was bij de Brexit. Teneinde eenzelfde situatie van wantrouwen in de instellingen van de Unie te vermijden is het van groot belang dat er een balans gevonden gaat worden tussen enerzijds de soevereiniteit van de lidstaten zelf en anderzijds de coherentie en uniformiteit van het systeem inzake internationaal privaatrecht.

150. Belangrijk om hier op te merken is dat het grootste deel van de kritiek omtrent de vergroting van de exclusieve externe bevoegdheid van de Europese Unie niet draait om het verkrijgen van de exclusieve bevoegdheid an sich, maar de wijze waarop deze vergroting tot stand kwam. Zoals hoger vermeld was de kritiek voornamelijk dat het Hof van Justitie aan activistische rechtspraak deed, er een onvoldoende duidelijke motivering was en dat er zelfs een mogelijke schending was van het beginsel inzake de toebedeelde bevoegdheden van de Europese Unie.¹⁸⁹ Voor de lidstaten werd dit gezien als een ongewenste beperking van de soevereiniteit.

¹⁸⁷ *Supra* randnummers 126-130.

¹⁸⁸ P. MOSTOWIK en M. NIEDŹWIEDŹ, "Implications of the ECJ 'Lugano II' Opinion for European Union's External Actions Concerning Private International Law", *Yearbook of Polish European Studies*, Centre of Europe, University of Warsaw, 2010, 147-148.

¹⁸⁹ *Supra* randnummer 75.

Overzicht huidige stand van zaken

151. Ratione materiae heeft de Europese Unie op grond van artikel 216 VWEU in samenhang met artikel 81 VWEU een externe bevoegdheid om internationale overeenkomsten te sluiten met derde landen en internationale en globale organisaties. Echter heeft deze externe bevoegdheid in beginsel geen exclusief karakter, maar gaat het juist om een gedeelde bevoegdheid die samen met de lidstaten uitgeoefend dient te worden. Toch zijn er situaties waarin deze externe bevoegdheid een exclusief karakter verkrijgt, namelijk in de situaties opgesomd in artikel 3, lid 2 VWEU. Van deze drie gronden is de eerste de meest duidelijke, namelijk wanneer een wetgevingshandeling in de sluiting van de internationale overeenkomst voorziet. De tweede kan door het Hof van Justitie al flexibeler toegepast worden zoals ook uit de AETR-doctrine blijkt. De grootste veranderingen door de jaren heen zijn echter vooral op grond van de laatste regel uit artikel 3, 2e lid VWEU, namelijk indien 'de sluiting van de overeenkomst de gemeenschappelijke regels zou aantasten of de strekking ervan zou wijzigen'.¹⁹⁰ Deze flexibele toepassing valt vooral op in de AETR-doctrine en vooral de Broadcasting-case geeft een zeer strenge interpretatie aan deze criteria, namelijk indien iets een mogelijke schending is, ook al is er geen tegenstelling tussen de gemeenschappelijke regels enerzijds en de beoogde overeenkomst anderzijds, toch geniet de Europese Unie dan een exclusieve bevoegdheid.¹⁹¹

152. Een van de huidige pijnpunten van het Europees internationaal privaatrecht is dat het in veel verscheidene instrumenten is opgenomen, variërend van richtlijnen tot verordeningen en internationale verdragen. Het gevolg van deze grote verscheidenheid aan instrumenten is dat er lacunes, overbodige bepalingen en inconsistenties zijn in de bestaande regelgeving. Hierdoor is er een gebrek aan zowel duidelijkheid als samenhang die op hun beurt de externe bevoegdheden van de Europese Unie beïnvloeden. Een van de gevolgen hiervan is dat het in de praktijk soms moeilijk is om te bepalen of de Europese Unie een exclusieve dan wel gedeelde externe bevoegdheid heeft in bepaalde specifieke materies.

153. Een tweede pijnpunt is dat er door de jaren heen door het Hof van Justitie een toename was inzake de exclusieve externe bevoegdheid van de Europese Unie. Een eerste voorbeeld hiervan is advies nr. 1/03 waarin het Hof van Justitie inzake materies betreffende verordening nr. 44/2001 stelde dat het een dusdanig coherent en samenhangend geheel is dat een schending van een van de pijlers ook een impact zou hebben op de andere pijlers.¹⁹² Een tweede voorbeeld is advies nr. 1/13 dat, zoals hoger vermeld, door veel rechtsgeleerden gezien werd als activistische rechtspraak doordat er een potentiële schending van het beginsel inzake toebedeelde bevoegdheden was.¹⁹³ Tot slot heeft er ook een verschuiving plaatsgevonden inzake het beoordeling of iets onder de gedeelde of exclusieve bevoegdheid behoort. Voorheen werd dit per clause nagegaan en indien er één clause was waarin er een gedeelde bevoegdheid was, diende de volledige overeenkomst door zowel de EU als de lidstaten gesloten te worden. Op heden is het

¹⁹⁰ Art. 3, 2e lid VWEU.

¹⁹¹ HvJ 4 september 2014, nr.C-114/12, ECLI:EU:C:2014:2151, 'Broadcasting Organisations'.

¹⁹² HvJ 7 februari 2006, advies nr. 1/03, ECLI:EU:C:2006:81.

¹⁹³ *Supra* randnummer 75.

echter zo dat er eerst in ruime bewoording de hoofddoelstelling van de overeenkomst bepaald te worden en op grond van deze doelstelling gaat er nagegaan worden tot welke materie het behoort. Echter dit zorgt er voor dat het mogelijk is dat overeenkomsten die voorheen onder de gedeelde bevoegdheid vielen omwille van enkele bepalingen waar de EU geen exclusieve bevoegdheid in had, onder de nieuwe methode wel exclusief door de Europese Unie gesloten mogen worden. Dit omvat dus een subtiele verruiming van de externe bevoegdheid van de Europese Unie.

Quo Vadis?

154. Nu de huidige stand van zaken duidelijk in kaart is gebracht, is het van belang na te gaan op welke wijze de externe bevoegdheid voor het internationaal privaatrecht in de toekomst tegemoet kan komen aan de hoger vermelde pijnpunten. Dit roept verschillende vragen op: gaat de externe bevoegdheid van het internationaal privaatrecht naar de toekomst toe *ratione materiae* verder uitgebreid worden, in die zin dat er op de gebieden waar voorlopig nog nationale IPR regels gelden ook maatregelen getroffen gaan worden door de Europese Unie? Gaat, zoals de voorgaande evolutie ook al zeer duidelijk aangeeft, de externe bevoegdheid van de Europese Unie op het gebied van het internationaal privaatrecht steeds meer overgaan naar een exclusieve bevoegdheid?

155. Tot slot kan er ook de vraag gesteld worden in welke mate er een noodzaak is aan duidelijkere codificatie van het Internationaal privaatrecht op het niveau van de Europese Unie en op welke wijze deze dan tot stand dient te komen. Zoals hoger aangehaald kan een gebrek aan harmonisatie problemen met zich meebrengen indien er een beoogd akkoord is dat zich op een andere pijler van het IPR bevindt, maar toch potentieel een (zeer beperkte) invloed kan hebben op al gestelde maatregelen van de Europese Unie.¹⁹⁴

¹⁹⁴ *Supra* randnummer 132.

Noodzaak codificatie internationaal privaatrecht

156. Zoals hoger al aangehaald is het huidige internationaal privaatrecht verspreid over zeer veel verschillende instrumenten. Dit bracht verschillende problemen met zich mee waaronder, lacunes, overbodige bepalingen en inconsistenties. Dit veroorzaakt vervolgens een gebrek inzake transparantie en brengt onnodige complexiteit met zich mee. Een mogelijke oplossing hiervoor is de codificatie van het Europees IPR. Dit onderdeel gaat dieper in op de mate waarin een codificatie tegemoet kan komen aan de problemen en welke mogelijke bijkomende voordelen het met zich meebrengt, op welke manieren deze codificatie tot stand kan komen en welke uitdagingen een codificatie van het Europees internationaal privaatrecht met zich mee kan brengen.

157. Eerst en vooral is het idee van een Europese Code inzake internationaal privaatrecht geen nieuw gegeven. Hieromtrent zijn al verschillende studies gedaan door de Europese Unie. In 2014 herbevestigde het Europees Parlement in een resolutie van 2 april de intentie om een Europese codificatie van het internationaal privaatrecht te maken.¹⁹⁵

Inhoud en wijze van totstandkoming

158. Belangrijk om op te merken is dat het begrip codificatie op een Europees niveau een andere context heeft dan wat meestal begrepen wordt als codificatie in civil law landen. Op het Europees niveau zijn er vier verschillende vormen van codificatie:¹⁹⁶

- Het opstellen van een codex;
- Zuivere codificatie of consolidatie, hierbij worden geen wijzigingen aan wetten gebracht;
- Codificatie met verbeteringen;
- Codificatie met een recast, hierin worden bepaalde zaken toegevoegd aan de bestaande regelgeving;

159. In het kader van het Europees internationaal privaatrecht zou de zuivere codificatie op sommige vlakken problemen met zich mee brengen. Sommige verordeningen zijn al goed op elkaar afgestemd en zouden geen problemen met zich meebrengen bij een zuivere codificatie zoals bijvoorbeeld de Rome I en Rome II verordeningen.¹⁹⁷ Voor veel andere gestelde maatregelen zou dit niet het geval zijn. Deze vorm van codificatie zou bijgevolg niet tegemoet komen aan de eerder gestelde problemen gezien er nog steeds lacunes en inconsistenties blijven. De overbodige bepalingen zouden mogelijks wel weggewerkt kunnen worden bij deze vorm van codificatie in zover ze overeenstemmende interpretaties hebben in verschillende verordeningen.¹⁹⁸ Een codificatie van het Europees internationaal privaatrecht dient bijgevolg meer te zijn dan louter een zuivere codificatie, maar moet ook trachten aan de lacunes en inconsistenties tegemoet te komen.

¹⁹⁵ Res. 2013/2024(INI) van het Europees Parlement van 2 april 2014 betreffende de mid-term review van het Stockholm Programma P7_TA(2014)0276 §44.

¹⁹⁶ X.KRAMER "Current Gaps and future perspectives in European private international law: towards a code on private international law?" 2012, 15, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2012/462476/IPOL-JURI_NT\(2012\)462476_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2012/462476/IPOL-JURI_NT(2012)462476_EN.pdf).

¹⁹⁷ *Ibid.*

¹⁹⁸ *Ibid.*

160. Een tweede aspect is de wijze van totstandkoming. Dit kan op twee manieren gebeuren. Een eerste methode is een geleidelijke harmonisatie teweeg te brengen door over een lange periode verschillende wetgevingen over specifieke IPR materies uit te brengen en deze vervolgens, met wat aanpassingen, om te zetten in één geheel. Een andere methode is in één keer een alomvattende codificatie tot stand brengen van alle materies inzake het internationaal privaatrecht.¹⁹⁹

161. De geleidelijke harmonisatie kan eveneens op verschillende manieren tot stand komen. Zo is het mogelijk dat er eerst meer sectorale codificaties plaatsvinden die vervolgens stap per stap naar een codificatie leiden. Deze sectorale codificaties kunnen verschillende vormen aannemen, zo is het mogelijk dat ze verordeningen zijn die enkel de rechtskeuze regelen, maar het kan ook zijn dat ze jurisdictie, erkenning en tenuitvoerlegging in een bepaalde sector regelen. Tenslotte kan het ook een combinatie van beiden zijn die alle aspecten van het IPR regelt.²⁰⁰

162. Een tweede manier van geleidelijke harmonisatie is de de codificatie van de algemene principes inzake internationaal privaatrecht. Ook dit kan, net zoals de sectorale harmonisatie, beperkt zijn tot de rechtskeuze, internationale burgerlijke rechtspleging of een combinatie van beiden. Bovendien kan dit ook *ratione materiae* beperkt zijn en bijvoorbeeld enkel burgerlijke en handelsgeschillen omvatten of juist enkel familiegeschillen.²⁰¹

163. Vooral de geleidelijke harmonisatie die uiteindelijk met wat aanpassingen gecodificeerd wordt, brengt verschillende voordelen met zich mee. Het is namelijk makkelijker voor alle landen om overeenstemming te vinden inzake specifieke materies en hierop voort te bouwen in tegenstelling tot in een keer een zeer groot wetgevend project te realiseren.²⁰²

164. Volgens De Rooij en Kramer zijn er drie takken van internationaal privaatrecht te onderscheiden. Indien in deze takken verdere harmonisatie plaats kan vinden is het mogelijk om hierin een codificatie te doen plaatsvinden of om hierin basisprincipes vast te stellen.²⁰³

- De burgerlijke rechtsvordering in burgerlijke en handelszaken.
- De rechtskeuze in niet-familie gerelateerde zaken.
- Het internationaal privaatrecht in familiegerelateerde zaken.

¹⁹⁹ *Ibid.* 16.

²⁰⁰ J. VON HEIN en G. RÜHL, *Towards a European Code on Private International Law, Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, . 27-28.

²⁰¹ J. VON HEIN en G. RÜHL, *Towards a European Code on Private International Law, Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, . 28-29.

²⁰² X.KRAMER "Current Gaps and future perspectives in European private international law: towards a code on private international law?" 2012, 16, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2012/462476/IPOL-JURI_NT\(2012\)462476_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2012/462476/IPOL-JURI_NT(2012)462476_EN.pdf).

²⁰³ M. DE ROOIJ, X. KRAMER et al. "Un Cadre Européen pour le droit international privé: lacunes Actuelles et perspectives futures", 2012, 113 en [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET\(2012\)462487_FR.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET(2012)462487_FR.pdf)

Voordelen codificatie

165. Een codificatie van het Europees internationaal privaatrecht kan zeer veel verschillende voordelen met zich meebrengen die uiteindelijk ook een invloed hebben op het de externe bevoegdheid van de Europese Unie.

166. Een eerste voordeel dat iedere vorm van codificatie met zich meebrengt is dat ze de problemen inzake overbodige bepalingen oplossen. Dit is echter enkel het geval indien ze in de verordeningen een overeenstemmende interpretatie hebben. Zelfs een zuivere codificatie zou bijgevolg minstens een kleine verbetering zijn inzake transparantie naar mijn mening.

167. Een tweede voordeel is dat veel belanghebbenden waaronder de burgers, de Europese instellingen en de hoven en rechtbanken er voordeel aan gaan hebben. De reden hiervoor is tweevoudig: doordat enerzijds de transparantie stijgt, wordt het recht van de Europese Unie anderzijds ook toegankelijker. Hierbij dient echter wel opgemerkt te worden dat vragen inzake IPR vaak zeer specifieke onderwerpen aangaan waardoor enkel specifieke onderwerpen inzake IPR van belang zijn. Een coherent geheel aan IPR regels die inhoudelijk zeer duidelijk zijn heeft zeer veel voordelen voor de belanghebbenden. Zo zijn de hindernissen voor ondernemingen om grensoverschrijdende handel te doen aanzienlijk verminderd. Het verhoogt de rechtszekerheid en de druk op en de kosten voor de rechtbanken neemt hierdoor af.²⁰⁴ Een nadeel verbonden aan de codificatie heeft echter ook met de toegankelijkheid te maken. Zo is het in de praktijk moeilijker voor onder andere rechters en advocaten gespecialiseerd in een specifieke materie die voorheen louter met enkele richtlijnen rekening moesten houden om plots gebruik te maken van een zeer omvattende codificatie.²⁰⁵ Volgens een onderzoek van de European Added Value Unit uit 2013 is het voordeel dat bekomen kan worden door een codificatie op jaarbasis ongeveer 140 miljoen euro en komt vooral de burgers en ondernemingen ten goede.²⁰⁶ Voor deze belanghebbenden gaan de voordelen zich bijgevolg dus vertalen op drie verschillende manieren, namelijk het vergemakkelijkt de grensoverschrijdende transacties, het versnelt eventuele juridische geschillen en ten slotte verlaagt het kosten, wat zowel de ondernemingen als de burgers ten goede komt.²⁰⁷

168. Een ander voordeel van de hoger vermelde transparantie is eerder van politieke aard. Deze toename in zichtbaarheid brengt met zich mee dat het op internationaal niveau, net zoals de Zwitserse codificatie van het internationaal privaatrecht als voorbeeld diende voor verschillende landen, potentieel derde landen aanzet om gelijkaardige stappen te zetten richting een codificatie

²⁰⁴ X.KRAMER "Current Gaps and future perspectives in European private international law: towards a code on private international law?" 2012, 15-16,

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2012/462476/IPOL-JURI_NT\(2012\)462476_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2012/462476/IPOL-JURI_NT(2012)462476_EN.pdf).

²⁰⁵ J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 31.

²⁰⁶ <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-area-of-justice-and-fundamental-rights/file-adoption-of-a-european-code-on-private-international-law/06-2021>

²⁰⁷ M. DE ROOIJ, X. KRAMER et al. "Un Cadre Européen pour le droit international privé: lacunes Actuelles et perspectives futures", 2012, 99 en [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET\(2012\)462487_FR.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET(2012)462487_FR.pdf)

van het internationaal privaatrecht. Hierdoor zijn er bijkomende voordelen die op lange termijn vruchten afwerpen.²⁰⁸

169. Ten derde is de volledigheid bij sommige vormen van codificatie ook van groot belang. Zo kunnen bepaalde lacunes opgevuld worden die, zoals hoger vermeld, bestaan in de huidige regelgeving.²⁰⁹ Zoals verder aan bod komt hebben internationale verdragen een negatieve impact op de mogelijkheid om een volledig en alomvattende IPR regelgeving op te stellen.²¹⁰

170. De samenhang van de regelgeving is eveneens een voordeel dat teweeg gebracht kan worden door een codificatie. Dit voordeel komt tegemoet aan de hoger vermelde problemen van inconsistenties en overbodige bepalingen.²¹¹ Namelijk in een codificatie is er zeer vaak een algemeen deel en dit zorgt er voor dat overbodige of tegenstrijdige bepalingen van algemene principes, zoals *renvoi* en dergelijke, niet onnodig terugkomen en zorgt ervoor dat deze begrippen dezelfde interpretatie krijgen.²¹² Echter, ook de samenhang kan problemen met zich meebrengen zoals verder aan bod komt.²¹³

²⁰⁸ J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 30-31.

²⁰⁹ *Ibid.*, 32 en *Supra* randnummers 134-142.

²¹⁰ *Infra* randnummer 173.

²¹¹ *Supra* randnummers 142-146.

²¹² J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 32-33.

²¹³ *Infra* randnummer 174.

Uitdagingen

171. Hoewel blijkt dat er zeer veel voordelen voortvloeien uit een codificatie van de IPR regelgeving, is het belangrijk om na te gaan welke uitdagingen hieraan gekoppeld zijn en in welke mate een codificatie zelfs haalbaar zou zijn.

172. De belangrijkste vraag omtrent de codificatie van het Europees internationaal privaatrecht is de haalbaarheid ervan. Sommige landen zoals Frankrijk en Duitsland zijn voorstander van een codificatie van het IPR. Volgens Kramer is de kans gering dat de lidstaten snel warm lopen om het IPR te codificeren en is de beste methode om een codificatie te realiseren de geleidelijke harmonisatie. Ze stelt tevens ook dat het forceren van de codificatie er naar kan leiden dat er juist minder samenhang is omwille van een gebrek aan overeenstemming.²¹⁴ Hieruit volgt dus dat het zeer moeilijk is om hieromtrent een politiek consensus te bekomen, vooral indien het gaat over een codificatie die niet geleidelijk aan verloopt.

173. Een tweede probleem dat een invloed heeft op de codificatie van het Europees internationaal privaatrecht heeft te maken met de internationale verdragen. Doordat de Europese Unie enerzijds rekening moet houden met de internationale verdragen die door haarzelf zijn gesloten en anderzijds met de overeenkomsten gesloten door de lidstaten zelf, is het mogelijk dat een codificatie niet alle materies kan dekken dan praktisch wenselijk zou zijn. Dit probleem is vergroot doordat niet alle lidstaten van de Europese Unie lid zijn van dezelfde internationale verdragen.²¹⁵ Naar mijn mening is het mogelijk om op sommige vlakken tegemoet te komen aan dit probleem door gebruik te maken van de externe bevoegdheid van de Europese Unie. Hierdoor is het mogelijk om deel te nemen aan de internationale verdragen die vervolgens op grond van artikel 216, lid 2 VWEU bindend zijn voor de Unie zelf maar ook voor de lidstaten.²¹⁶ Dit zorgt ervoor dat er tussen de lidstaten van de Europese Unie op dat vlak alsnog een vorm van harmonisatie is.

174. Een derde probleem inzake de codificatie heeft met de samenhang te maken. Hoewel de introductie van een algemeen deel bij de codificatie aan zeer veel problemen tegemoet kan komen kan het er ook voor zorgen dat sommige eigenaardigheden van specifieke rechtstakken in een codificatie niet tot hun recht kunnen komen doordat een de beleidsmakers te zeer een 'one-size-fits-all' nastreven.²¹⁷ Bovendien zijn er ook situaties waar eenzelfde begrip wél een andere interpretatie kan vereisen zoals het Hof van Justitie ook heeft bevestigd in de *Pantherwerke*-zaak.²¹⁸ Bovendien moet ook de interactie met de bestaande internationale verdragen nagegaan worden teneinde er voor te zorgen dat een overeenstemmende interpretatie van enerzijds de

²¹⁴ X. KRAMER "Current Gaps and future perspectives in European private international law: towards a code on private international law?" 2012, 16-17, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2012/462476/IPOL-JURI_NT\(2012\)462476_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2012/462476/IPOL-JURI_NT(2012)462476_EN.pdf).

²¹⁵ J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 32.

²¹⁶ Art. 216, lid 2 VWEU.

²¹⁷ J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 33.

²¹⁸ HvJ, 16 januari 2014, nr. C-45/13, ECLI:EU:C:2014:7 'Andreas Kainz v. Pantherwerke AG'.

rechtskeuze en anderzijds de jurisdictie er niet voor kan zorgen dat er contradicties zijn met de verdragen zelf.²¹⁹

175. Een probleem dat gedeeltelijk aansluit bij het politieke aspect is dat er geen algemene wetgevende procedure is die gebruikt kan worden om om een Europese codificatie van het internationaal privaatrecht tot stand te brengen. Dit komt doordat de Europese Unie in artikel 81 VWEU een onderscheid maakt. Aan de ene kant zijn er de algemene IPR zaken die tot stand komen door de gewone wetgevingsprocedure.²²⁰ Aan de andere kant komen de materies die verband houden met familiezaken tot stand door middel van een bijzondere procedure.²²¹ Enkel uitzonderlijk is het, zoals hoger aangehaald, mogelijk om om van deze bijzondere wetgevingsprocedure af te wijken indien de Raad bij besluit vaststelt welke aspecten van het familierecht inzake IPR alsnog door middel van de gewone wetgevingsprocedure tot stand kunnen komen.²²² Bijgevolg is dus de vereiste dat geen enkel nationaal parlement een bezwaar heeft maar gezien de politieke gevoeligheid van familiezaken is deze kans zeer klein.²²³

²¹⁹ J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 33.

²²⁰ Art. 81 (1) en (2) (c) VWEU.

²²¹ Art. 81 (3) VWEU.

²²² *Ibid* en *Supra* randnummer 88.

²²³ J. VON HEIN en G. RÜHL, Towards a European Code on Private International Law, *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015, 33.

Belang voor de externe bevoegdheden

176. Inzake de externe bevoegdheden heeft de codificatie van het Europees internationaal privaatrecht vooral veel voordelen. Zo kan het duidelijkheid scheppen in één overzichtelijk instrument in welke materies de Europese Unie al maatregelen heeft gesteld zodat hier vervolgens uit afgeleid kan worden in welke mate de lidstaten zelf nog kunnen optreden in de materies.

177. De nadelen hoger vermeld inzake de toegankelijkheid gaan eveneens niet op voor de externe IPR bevoegdheid van de Europese Unie gezien de rechters en advocaten die gespecialiseerd zijn in een specifieke materie zoals bijvoorbeeld erfrecht, algemeen gezien zelden in contact komen met problemen inzake de externe bevoegdheden van de Europese Unie.²²⁴

178. Echter omwille van de haalbaarheid van de codificatie is dit naar mijn mening iets wat pas op lange termijn tot stand kan komen wanneer de lacunes beter ingevuld zijn door de verschillende instrumenten van de Europese Unie. Deze vorm van codificatie zal er echter toe leiden dat er hoogstwaarschijnlijk nog een periode gaat zijn waarin er een toename is van het aantal instrumenten inzake internationaal privaatrecht. Dit brengt met zich mee dat het moeilijker is voor de lidstaten om te bepalen in welke mate ze nog beschikken over een externe bevoegdheid gedurende deze periode.

179. Voor de externe bevoegdheid inzake IPR van de Europese Unie zijn er bijgevolg slechts een beperkt aantal nadelen verbonden aan een codificatie terwijl het zeer veel voordelen heeft waarvan de belangrijkste een duidelijke afbakening is van de materies waarin de Europese Unie maatregelen stelde. Dit komt uiteindelijk zowel de lidstaten als de Europese Unie ten goede doordat er minder betwistingen kunnen zijn omtrent de bevoegdheden waardoor er minder kans is op uitspraken zoals in advies nr. 1/13 waarin er, zoals hoger gezien, volgens sommigen sprake is van een activistische rechtspraak die het principe van de toebedeelde bevoegdheden tracht te tarten.²²⁵

²²⁴ *Supra* randnummer 167.

²²⁵ *Supra* randnummer 75.

Verdere evolutie externe bevoegdheid

180. De wijze waarop de externe bevoegdheid van de Europese Unie inzake internationaal privaatrecht verder gaat evolueren naar de toekomst toe, is naar mijn mening dat de tendens richting de exclusieve externe bevoegdheden van de EU inzake IPR verder gezet gaan worden.

Mijn redenering hierin is gebaseerd op twee factoren:

181. Enerzijds blijkt uit de historische evolutie dat er een duidelijke verschuiving is richting een exclusieve externe bevoegdheid van de Europese Unie. Hierin is advies nr. 1/03 zeer doorslaggevend geweest, zoals hoger aangehaald interpreteerde de Europese Unie dit advies vervolgens zeer ruim wat ook bleek uit internationale overeenkomsten gesloten in de nasleep hiervan.²²⁶ Advies nr. 1/13 en de Broadcasting-case toonden aan dat het Hof van Justitie zeer strikt waakt over de mogelijke schendingen van het IPR van de Europese Unie.²²⁷ Hierdoor is het mogelijk dat lidstaten geen handelingen mogen stellen inzake materies waar enkel maatregelen getroffen in zijn door de EU in een andere pijler van het IPR, maar door de samenhang en uniformiteit van het IPR stelsel dit toch een schending zou uitmaken. Echter hierbij dient opgemerkt te worden dat zulke interpretatie nog een aanzienlijke stap verder is dan de al zeer vergaande interpretatie van het Hof van Justitie.

182. Ten tweede gaat de exclusieve bevoegdheid van de Europese Unie toenemen ratione materiae in de zin dat de lidstaten, naarmate meer en meer maatregelen getroffen worden inzake internationaal privaatrecht op intern vlak, steeds minder en minder hun bevoegdheid kunnen uitoefenen. De Europese Unie zorgt op die manier voor een 'omzetting' van een gedeelde externe bevoegdheid naar een exclusieve externe bevoegdheid op het vlak van internationaal privaatrecht. Deze maatregelen door de Europese Unie kunnen zowel gesteld worden om praktische problemen op te lossen, maar ook teneinde lacunes te verhelpen en op lange termijn een codificatie tot stand te brengen.

²²⁶ HvJ 7 februari 2006, advies nr. 1/03, ECLI:EU:C:2006:81.en *Supra* randnummers 41-50.

²²⁷ Advies nr. 1/13, 14 oktober 2014, ECLI:EU:C:2014:2303 en HvJ 4 september 2014, nr.C-114/12, ECLI:EU:C:2014:2151, 'Broadcasting Organisations'.

Uitoefening externe bevoegdheid

183. Gezien er naar mijn mening dus naar de toekomst toe een steeds grotere exclusieve externe bevoegdheid komt voor de Europese Unie, roept dit vragen op rond de wijze waarop deze externe bevoegdheid uitgeoefend dient te worden en of de wijze van uitoefening een invloed heeft op de mogelijkheid tot codificatie van het internationaal privaatrecht.

184. Sommige auteurs stellen correct de vraag dat, indien er inderdaad sprake is van een zeer brede exclusieve bevoegdheid van de Europese Unie, op welke wijze deze bevoegdheid dan uitgeoefend dient te worden. Enerzijds stellen ze dat dit kan door de interne doelstellingen ook extern naar buiten te dragen, met andere woorden de 'externe markt' trachten te verbeteren. Anderzijds kan de exclusieve externe bevoegdheid ook gezien worden als een extensie van de interne bevoegdheid, en dient dit enkel uitgeoefend te worden indien dit de interne functionering ten goede zou komen. Volgens auteur A. Mills zijn er dus twee opties: globaal handelen en meewerken aan de ontwikkeling van internationaal privaatrecht op een grotere schaal, of lokaal handelen door middel van het inschatten van de externe gevolgen van de handeling.²²⁸ In andere woorden: ofwel gaat de externe bevoegdheid an sich een zeer belangrijke component worden van het IPR beleid van de Europese Unie en is de interne bevoegdheid een middel om dit te bereiken, ofwel gaat de externe bevoegdheid juist subsidiair blijven aan het bereiken van de interne doelstellingen en bevoegdheden.

185. Volgens A. Mills kan ieder van de twee opties ook nog eens op twee manieren bereikt worden. Ieder van deze manieren heeft ook nog eens eigen doelstellingen die het dient te bereiken, welke handelingen er genomen kunnen worden en de eigen uitdagingen van die manier.²²⁹

Interne aspecten primeren

186. Voor de optie waarin het bereiken van de interne beleidsdoelstellingen primeert en de exclusieve externe bevoegdheid hieraan subsidiair is, is er enerzijds de methode om de doelstellingen te bereiken door middel van multilaterale verdragen en anderzijds door bilaterale of regionale verdragen.²³⁰ De methode op basis van multilaterale verdragen heeft verschillende doelstellingen waaronder het bereiken van een globale harmonisatie van het internationaal privaatrecht met, zoals A. Mills het uitdrukt, 'decisional harmony' tot gevolg. Buiten het bereiken van de interne beleidsdoelstellingen kan de multilaterale methode ook gebruikt worden om bij te dragen tot de efficiëntie van de globale markt en dergelijke.²³¹ Enkele voorbeelden van dergelijke internationale verdragen waar de Europese Unie zich al bij heeft aangesloten zijn het Haags

²²⁸ A. MILLS, "Private international law and EU external relations: Think local act global, or think global and act local?" Forthcoming, *International and Comparative Law Quarterly* (2016) Author's final manuscript, Maart 2016, p 2-3

²²⁹ *Ibid.* p.8.

²³⁰ *Ibid.*

²³¹ *Ibid.*

Verdrag inzake Internationaal Privaatrecht, meer bepaald het verdrag inzake de internationale inning van levensonderhoud ten behoeve van kinderen en andere familieleden en het Verdrag inzake bedingen van forumkeuze.²³² Echter de globale harmonisatie nastreven door middel van multilaterale overeenkomsten brengt ook uitdagingen met zich mee. Ten eerste wordt de globale harmonisatie van het internationaal privaatrecht al zeer lang nagestreefd en vooruitgang hierin is zeer traag. Bovendien zal de kwaliteit van de regelgeving verminderen naargelang er meer en meer partijen deelnemen aan de onderhandelingen van de overeenkomst, het is namelijk aanzienlijk moeilijker om dan tot een consensus te komen. Tot slot zullen sommige verordeningen, zoals bijvoorbeeld de Rome I verordening, gewijzigd moeten worden gezien er, zoals A. Mills aanhaalt, ofwel wijzigingen moeten plaatsvinden inzake de universele toepassing van de verordening, ofwel dient er een onderscheid gemaakt te worden tussen enerzijds de interne markt en anderzijds de derde landen.²³³

187. Een tweede methode waar de interne beleidsdoelstellingen primeren is door middel van bilaterale en regionale verdragen. Hoewel de multilaterale overeenkomsten een groter voordeel opleveren zijn ze niet altijd even haalbaar. Bilaterale en regionale verdragen daarentegen zijn makkelijker te behalen en kunnen potentieel als model gebruikt worden voor andere overeenkomsten. In de situaties waar een multilaterale overeenkomst niet mogelijk is, levert dit type verdrag de meeste voordelen op, vooral met belangrijke handelspartners kan het nog steeds aanzienlijke harmonisering teweeg brengen.²³⁴ Een voorbeeld van een recente bilaterale overeenkomst is het vrijhandelsakkoord met Japan van 2018.²³⁵ De uitdagingen dat dit met zich meebrengt is dat het slechts een beperkt voordeel oplevert in vergelijking met de multilaterale overeenkomsten. Bovendien zijn dan de overeenkomsten met verschillende landen anders, wat tot gevolg heeft dat er op regionaal niveau meer harmonisatie is, maar er kan verwarring ontstaan voor rechtssubjecten over de verschillende IPR regels van toepassing in een land. Aan de andere kant is er ook minder nood aan significante toegevingen en kunnen de partijen duidelijkere regels overeenkomen en de overeenkomst beter op maat maken. Deze overeenkomsten kunnen zelfs als voorbeeld dienen voor multilaterale overeenkomsten.²³⁶

²³² Besluit van de Raad van 9 juni 2011 betreffende de goedkeuring, namens de Europese Unie, van het Verdrag van 's Gravenhage van 23 november 2007 inzake de internationale inning van levensonderhoud ten behoeve van kinderen en andere familieleden *OJ L 192*, 22 juni 2011, p. 39-50. en Besluit van de Raad van 26 februari 2009 betreffende de ondertekening namens de Europese Gemeenschap van het Verdrag inzake bedingen van forumkeuze *OJ.L.*, 29 mei 2009, afl. 133, 1-13.

²³³ A. MILLS, "Private international law and EU external relations: Think local act global, or think global and act local?" Forthcoming, *International and Comparative Law Quarterly* (2016) Author's final manuscript, Maart 2016, p 12-13

²³⁴ *Ibid.* p15-16

²³⁵ <https://www.europarl.europa.eu/news/nl/press-room/20181205IPR20930/parlement-geeft-goedkeuring-aan-vrijhandelsovereenkomst-eu-japan>.

²³⁶ A. MILLS, "Private international law and EU external relations: Think local act global, or think global and act local?" Forthcoming, *International and Comparative Law Quarterly* (2016) Author's final manuscript, Maart 2016, p 18-19

Externe aspecten primeren

188. De andere optie, namelijk degene waar externe bevoegdheid primeert en de interne bevoegdheid ondergeschikt is, heeft eveneens twee methodes. Een eerste methode gebruikt de regels van het internationaal privaatrecht om regelgevende doelstellingen na te streven. Een tweede methode maakt juist gebruik van de uitzonderingen van het internationaal privaatrecht om regelgevende doelstellingen na te streven.²³⁷ Bij deze eerste methode ligt de nadruk op het op elkaar afstemmen van de regelgeving inzake internationaal privaatrecht. Het doel hiervan is om externe beleidsdoelstellingen na te streven. Naast de externe beleidsdoelstellingen helpt het uiteraard ook met harmonisatie en kan het er voor zorgen dat de waarden en belangen van de Unie naar buiten toe vertegenwoordigd worden. Het beleid dat nagestreefd kan worden, kan bijvoorbeeld het beschermen van de zwakkere partij zijn door ze toegang te geven tot de rechtbank en het recht van het land waar hun domicilie is.²³⁸ De uitdagingen van het nastreven van beleidsdoelstellingen op deze wijze zijn dat het moeilijker is om andere doelstellingen die het internationaal privaatrecht traditioneel gezien heeft te bereiken. Bovendien is het moeilijker om een internationale overeenkomst te bekomen indien een van de partijen een duidelijk beleid wil voeren via het internationaal privaatrecht.²³⁹

189. De tweede methode waarbij de interne bevoegdheid subsidiair is aan het extern beleid inzake internationaal privaatrecht beleid is het gebruik van de uitzonderingen van het internationaal privaatrecht om een beleid na te streven. Hierbij wordt gebruik gemaakt van bijvoorbeeld het openbaar belang, om de toepassing van vonnissen en dergelijke uit derde staten te blokkeren. Het verhindert dus de lokale toepassing van dat recht en geeft daarbij ook bepaalde waarden en belangen naar buiten toe weer.²⁴⁰ Een voorbeeld dat A. Mills aanhaalt om deze tweede methode te verduidelijken is de verplichting tot weigering van de erkenning en tenuitvoerlegging van een vonnis van een land dat geen deel uitmaakt van het EVRM en dat de rechten vervat in het EVRM zou schenden door dit vonnis.²⁴¹ Een voorbeeld van zo'n vonnis gedaan door het EHRM is het *Pellegrini v. Italië*-vonnis.²⁴² Tot slot haalt auteur A. Mills ook drie uitdagingen aan die gepaard gaan met deze methode. Een eerste uitdaging is dat het slechts in een paar zeer specifieke situaties van toepassing is, en bijgevolg maar een zeer beperkte efficiëntie heeft. Ten tweede is een weigering van een vonnis van een derde staat of het recht van dat land in sterk contrast met de eigenlijke doelstellingen van het internationaal privaatrecht, namelijk forum shopping tegengaan, tegenstrijdige vonnissen en arresten voorkomen en dergelijke. Tot slot is een derde uitdaging de legitimiteit van de weigering. De staten die op deze

²³⁷ *Ibid.* p 19 en 28

²³⁸ *Ibid.* 19-20.

²³⁹ *Ibid.* 26-27.

²⁴⁰ *Ibid.* 28.

²⁴¹ *Ibid.* 30.

²⁴² EHRM 22 juli 2001, nr. 30882/96, *Pellegrini/Italië*.

manier onder druk gezet worden stellen dit allerminst op prijs en het gebruik van dergelijke technieken is in de praktijk ook controversieel gebleken.²⁴³

190. Naar mijn mening heeft bijgevolg de tweede methode inzake het extern beleid een dusdanig beperkt toepassingsgebied dat het enkel in de situaties waarin het botst met de essentiële waarden van de Europese samenleving toegepast dient te worden, en het is geen methode die actief nagestreefd dient te worden gezien het de doelstellingen van het internationaal privaatrecht ondermijnt.

191. Andere auteurs halen ook aan dat er door de jaren heen een overgang plaatsvond van een vooral neutraal internationaal privaatrecht naar een vorm van IPR dat aan verschillende gevoelige materies oplossingen tracht te bieden. Bijvoorbeeld bij gevallen van grensoverschrijdende problemen van corporate social responsibility (CSR) waarbij bedrijven, ondanks het feit dat ze aanzienlijke milieuschade veroorzaken en een gebrek voor de mensenrechten tonen, zelden aansprakelijk gesteld kunnen worden.²⁴⁴ Een voorbeeld hiervan dat begin 2021 uitgebreid in de Belgische en Nederlandse media aan bod kwam is de zaak tegen Shell die plaatsvond in Nederland, ook al vonden de schadeverwekkende feiten plaats in Nigeria.²⁴⁵ Doordat het internationaal privaatrecht er voor kan zorgen dat juist aan die gevoelige problemen tegemoet gekomen kan worden, is er het gevaar dat de beleidsmakers het IPR steeds meer gaan zien als een beleidsinstrument in plaats van datgene waarvoor het in eerste instantie ontwikkeld werd.²⁴⁶ Naar mijn mening zou dergelijke situatie zeer zeker vermeden dienen te worden gezien dit potentieel tot politieke spanningen kan leiden en bovendien de harmonisatie van het internationaal privaatrecht niet ten goede komt. Echter een argument kan gemaakt worden dat het huidige internationaal privaatrecht in zekere zin ook niet volledig neutraal is gezien moderne trends zoals partijautonomie en dergelijke.²⁴⁷

²⁴³ A. MILLS, "Private international law and EU external relations: Think local act global, or think global and act local?" Forthcoming, *International and Comparative Law Quarterly* (2016) Author's final manuscript, Maart 2016, p 32-33

²⁴⁴ V.VAN DEN EECKHOUT, "The Instrumentalisation of Private International Law: quo vadis? Rethinking the "Neutrality" of Private International Law in an Era of Globalisation and Europeanisation of Private International Law", 22 augustus 2013, 1 <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2338375>.

²⁴⁵ <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/01/29/vier-nigeriaanse-boeren-winnen-rechtszaak-tegen-oliegigant-shell/>

²⁴⁶ V.VAN DEN EECKHOUT, "The Instrumentalisation of Private International Law: quo vadis? Rethinking the "Neutrality" of Private International Law in an Era of Globalisation and Europeanisation of Private International Law", 22 augustus 2013, 4-5 <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2338375>.

²⁴⁷ *Ibid.* 6-7.

Quo vadis?

192. Gezien de huidige pijnpunten inzake de externe bevoegdheid van het IPR en de eventuele noodzaak voor codificatie tracht ik hier weer te geven hoe dit naar mijn mening verder dient te evolueren.

193. Gezien de moeilijkheden die gepaard gaan bij een volledige codificatie die in één keer plaats zou vinden ben ik persoonlijk voorstander van een codificatie die geleidelijk aan verloopt.²⁴⁸ Meer specifiek een geleidelijke codificatie in een van de gebieden van De Rooij en Kramer die hoger vermeld zijn, namelijk de burgerlijke rechtsvordering in burgerlijke en handelszaken, de rechtskeuze in niet-familiegerelateerde zaken en het internationaal privaatrecht in familiegerelateerde zaken.²⁴⁹ Doordat de wetgevingsprocedure voor familiegerelateerde zaken aanzienlijk moeilijker is zullen de twee andere opties makkelijker realiseerbaar zijn. Indien er op een van deze gebieden voldoende harmonisatie is, is het vervolgens mogelijk om hierin een aantal algemene regels te codificeren.

194. Baserend op de theorie van A. Mills en rekening houdend met de evolutie van de externe bevoegdheid in het internationaal privaatrecht tot nu toe ben ik persoonlijk van mening dat in eerste instantie de verdere ontwikkeling gaat gebeuren op basis van de optie waarin de interne beleidsdoelstellingen primeren. Dit doordat de impliciete bevoegdheden in de AETR-doctrine ook vaak voortvloeien uit de interne bevoegdheden, bijgevolg zijn de externe bevoegdheden naar mijn mening er subsidiair aan. Bovendien bemoeilijkt het voeren van een beleid inzake IPR het bekomen van de harmonisatie. Deze harmonisatie primeert naar mijn mening gezien de doelstelling is om de hoger vermelde tekortkomingen, namelijk het gebrek aan transparantie en de toegenomen exclusieve bevoegdheid, te realiseren.

195. De harmonisatie komt op twee wijzen tegemoet aan de tekortkomingen. Zoals hoger al vermeld brengt het transparantie en duidelijkheid met zich mee. Anderzijds komt het ook tegemoet aan het feit dat de Europese Unie een steeds grotere exclusieve bevoegdheid heeft inzake het internationaal privaatrecht gezien het een duidelijke afbakening veroorzaakt van de materies waarin maatregelen zijn gesteld. Bovendien heeft de codificatie als voordeel dat de Europese Unie bijkomende exclusieve externe bevoegdheden bekomt op grond van de wetgevingsprocedure. Dit in tegenstelling tot advies nr. 1/13 waarin verschillende auteurs het Hof van Justitie verweten activistische rechtspraak uit te brengen en het beginsel van de toebedeelde bevoegdheden te schenden.²⁵⁰ Bij de codificatie staan de lidstaten bereidwillig een deel van hun bevoegdheden af, terwijl dit bij de rechtspraak uit advies nr. 1/13 tegen de wil van de lidstaten in is, wat vervolgens gezien kan worden als een ongewenste inperking van de soevereiniteit.

²⁴⁸ *Supra* randnummers 171-175.

²⁴⁹ *Supra* randnummers 164.

²⁵⁰ Advies nr. 1/13, 14 oktober 2014, ECLI:EU:C:2014:2303 en Beaumont, P. R. . "A Critical Analysis of the Judicial Activism of the Court of Justice of the European Union in Opinion 1/13". In P. Franzina (Ed.), *The External Action of the EU in the Field of Private International Law after Opinion 1/13*, Intersentia, 2016, pp. 3-4. http://www.abdn.ac.uk/law/documents/Opinion_on_Child_Abduction_-_Judicial_Activism_by_the_CJEU_-_By_Beaumont.pdf.

196. In zekere mate brengt de codificatie naar mijn mening ook op politiek vlak minder onzekerheden met zich mee zodra ze geslaagd is. Dit doordat de afbakening van de materies en de bepalingen dan aanzienlijk duidelijker zijn, waardoor de kans op activistische rechtspraak afneemt.

197. Naarmate er op het niveau van de Europese Unie een steeds grotere harmonisatie is bereikt, zal er naar mijn mening een shift plaatsvinden naar waar de externe bevoegdheid steeds meer aan belang wint gezien het leeuwendeel van het internationaal privaatrecht in de EU op dat moment al geharmoniseerd is. Het feit dat er dan al een consensus is over de inhoud van de regelgeving op Europees niveau wil zeggen dat er een sterkere onderhandelingsbasis is bij het sluiten van overeenkomsten met derde landen en dit komt ook de kwaliteit van de regelgeving ten goede.

198. Het nadeel aan deze visie is dat sommige verordeningen, nadat er een consensus is bereikt op het niveau van de Europese Unie, alsnog wijzigingen moeten ondergaan teneinde overeenkomsten te sluiten met derde landen gezien die landen ook hun eigen eisen hebben bij de onderhandelingen. Op het moment dat er op Europees niveau harmonisatie is en de externe bevoegdheid aan belang wint, is het ook mogelijk om het interne beleid van de Europese Unie inzake internationaal privaatrecht naar buiten toe te vertegenwoordigen. Echter dit kan het sluiten van internationale overeenkomsten bemoeilijken indien er een te grote nadruk is op het vertegenwoordigen van dit beleid en het kan een globale harmonisering in de weg staan.

Conclusie

199. Uit de historische evolutie blijkt dat er in beginsel geen expliciete externe wetgeving bestond inzake de externe bevoegdheid van de Europese Unie, maar door de jaren heen werd dit door de AETR-doctrine op een impliciete wijze tot stand gebracht. Deze rechtspraak werd uiteindelijk gecodificeerd in 2007 door het Verdrag van Lissabon. Echter deze rechtspraak zette een tendens in werking waarin er steeds meer uitgegaan werd van een exclusieve externe bevoegdheid inzake het internationaal privaatrecht in plaats van een gedeelde bevoegdheid. Advies nr. 1/03 stelde dat in materies inzake verordening nr. 44/2001 het IPR een dusdanig coherent en samenhangend geheel is dat een schending op een van de pijlers ook de andere pijler beïnvloed kan worden waaruit het Hof stelde dat de Europese Unie de exclusieve bevoegdheid bekwaam. Eveneens werd een ander advies, namelijk advies nr. 1/13, op sommige vlakken zelfs gezien als een schending van de toebedeelde bevoegdheden van de Europese Unie en als activistische rechtspraak. Dit advies bracht echter ook een duidelijkere structuur met zich mee en maakte als eerste een helder onderscheid tussen enerzijds het bestaan van een externe bevoegdheid en anderzijds het karakter van diezelfde bevoegdheid.

200. De huidige stand van zaken is dat Europese Unie op grond van artikel 81 VWEU ratione materiae over de bevoegdheid beschikt om interne maatregelen te nemen inzake het internationaal privaatrecht. Over het algemeen is dit volgens de gewone wetgevingsprocedure, maar voor familiezaken dient er een bijzondere procedure gevolgd te worden gezien het politiek gevoelige karakter. De externe bevoegdheid van de EU is vervat in artikel 216, lid 1 VWEU.

201. De maatregelen die gesteld zijn door de Europese Unie op het vlak van IPR zijn veelvoudig en bestrijken verschillende instrumenten. Het instrument dat het meeste gebruikt werd zijn verordeningen. Echter hebben de verordeningen die in een kader voorzien voor de lidstaten om zelf overeenkomsten te sluiten met derde landen gezien hun restrictieve interpretatie minder succes. Andere instrumenten die door de Europese Unie gebruikt werden zijn richtlijnen, maar ook de uitoefening van de externe bevoegdheid zelf door middel van de toetreding tot internationale verdragen.

202. Het uitgangspunt van de huidige bevoegdheden is dat het internationaal privaatrecht een gedeelde bevoegdheid is. Echter kan het in sommige gevallen nog steeds vallen onder de exclusieve bevoegdheden van de Europese Unie op grond van de algemene exclusieve situaties opgesomd in artikel 3 VWEU. Hiervan is de belangrijkste dat het de gemeenschappelijke regels niet mag aantasten of de strekking ervan wijzigen. Dit heeft tot gevolg dat lidstaten enkel alleen kunnen optreden in de materies waarin de Europese Unie nog geen maatregelen heeft gesteld.

203. Bij het bepalen of een internationale overeenkomst exclusief of gezamenlijk gesloten dient te worden is er eveneens een verschuiving geweest waardoor er niet langer per clause nagegaan gaat worden of iets gedeeld of exclusief is, maar er globaal gekeken gaat worden of het een van de gestelde maatregelen zou treffen. Hierdoor is het mogelijk dat de EU exclusief bevoegd is om

internationale overeenkomsten te sluiten die ook clausules bevatten waarvoor ze in feite niet exclusief bevoegd zijn.

204. De pijnpunten van de huidige stand van zaken zijn tweevoudig. Enerzijds is er de verschuivingen richting een meer exclusieve bevoegdheid, wat politieke spanningen veroorzaakt, gedeeltelijk ook doordat de verschuiving niet via de wetgevende procedure plaatsvond. Ten tweede is er door de hoeveelheid en verscheidenheid aan gebruikte instrumenten een duidelijk gebrek aan transparantie wat zich uit in de vorm van lacunes, overbodige bepalingen en contradicties.

205. Teneinde deze twee pijnpunten weg te werken is er naar mijn mening een noodzaak tot codificatie. Dit brengt enerzijds een oplossing inzake het feit dat de externe bevoegdheid dan nietmeer verder uitgebreid werd door de rechtspraak, maar juist door het wetgevend proces. Anderzijds komt het tegemoet aan het gebrek aan transparantie door de verschillende instrumenten in één duidelijke codex samen te vatten waardoor het aanzienlijk makkelijker is om te bepalen wanneer de EU in een bepaalde materie de exclusieve bevoegdheid heeft of niet.

206. Gezien de politieke gevoeligheid en de vele hindernissen die codificatie met zich mee brengt is naar mijn mening een geleidelijke codificatie de beste oplossing. Hierdoor zal er echter wel nog een periode zijn waarin het aantal gestelde maatregelen gaat toenemen wat voor een tijdelijk bijkomend gebrek aan transparantie zorgt.

207. Ten slotte worden er ook vragen gesteld bij de wijze waarop de Europese Unie haar externe bevoegdheid dient uit te oefenen. Dient de Europese Unie de harmonisatie te primeren of dient het IPR om beleidsdoelstellingen naar buiten toe te verwezenlijken, zoals bijvoorbeeld social corporate responsibility.

Bibliografie

Wetgeving

Verdrag van Rome tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, 25 maart 1957, <http://data.europa.eu/eli/treaty/teec/sign>.

Verdrag 80/934/EG inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst ter ondertekening opgesteld te Rome op 19 juni 1980, *OJ.L.* 9 oktober 1980, afl. 266, 1-19.

Verdrag betreffende de Europese Unie (geconsolideerde versie), 13 december 2007, *Pb.L.* 26 oktober 2012, afl. C326, 13-46.

Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (geconsolideerde versie), 13 december 2007, *Pb.L.* 26 oktober 2012, afl. C326, 47-390.

Verdrag van Amsterdam houdende de wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie, de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en sommige bijbehorende akten, 2 oktober 1997, *Pb.L.* 10 november 1997, afl. C 340, 0001 - 0144.

Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *OJ.L.* 10 juni 2009, afl. 147, 5-43.

Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie, *Pb.L.* 26 november 2012, afl. C 326, 348.

Res. 2013/2024(INI) van het Europees Parlement van 2 april 2014 betreffende de mid-term review van het Stockholm Programma, P7_TA(2014)0276.

Verord.Raad nr.1206/2001, 28 mei 2001 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken, *OJ.L.* 27 juni 2001, afl. 174, 1-24.

Richtl.Raad nr. 2002/8/EG van 27 januari 2003 tot verbetering van de toegang tot de rechter bij grensoverschrijdende geschillen, door middel van gemeenschappelijke minimumvoorschriften betreffende rechtsbijstand bij die geschillen, *OJ.L.* 31 januari 2003, afl. 26, 41-47.

Verord.Raad nr.2201/2003, 27 november 2003 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijk verantwoordelijkheid, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1347/2000, *OJ.L.* 23 december 2003, afl. 338, 1-29.

Verord.Raad en Parlement nr.805/2004, 21 april 2004 tot invoering van een Europese executorialie titel voor niet-betwiste schuldvorderingen, *OJ.L.* 30 april 2004, afl. 143, 15-39.

Verord.Raad en Parlement nr.1896/2006, 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure, *OJ.L.* 30 december 2006, afl. 399, 1-32.

Verord.Raad en Parlement nr.864/2007, 11 juli 2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen (Rome II), *OJ.L.* 31 juli 2007, afl. 199, 40-49.

Verord.Raad en Parlement, 13 november 2007 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van de gerechtelijke en de buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of handelszaken (de betekening en de kennisgeving van stukken), en tot intrekking van verordening (EG) nr. 1348/2000 van de Raad, *OJ.L.* 10 december 2007, afl. 324, 79-120.

Richtl. Raad en Parlement nr. 2008/52/EG van 21 mei 2008 betreffende bepaalde aspecten van bemiddeling/mediation in burgerlijke en handelszaken, *OJ.L.* 24 mei 2008, afl. 136, 3-8.

Verord.Raad en Parlement nr. 593/2008, 17 juni 2008 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (Rome I) *OJ.L.* 4 juli 2008, afl. 177, 6-16.

Verord.Raad nr.4/2009, 18 december 2008 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen, *OJ.L.* 10 januari 2009, afl. 7, 1-79.

Verord. Raad en Parlement nr. 662/2009, van 13 juli 2009 tot vaststelling van een procedure voor de onderhandelingen over en de sluiting van overeenkomsten tussen lidstaten en derde landen over specifieke aangelegenheden betreffende het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst en op niet-contractuele verbintenissen, *OJ.L.* 31 juli 2009, afl. 200, 25-30.

Verord. Raad en Parlement nr. 664/2009, van 13 juli 2009 tot vaststelling van een procedure voor de onderhandelingen over en de sluiting van overeenkomsten tussen lidstaten en derde landen betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken, inzake ouderlijke verantwoordelijkheid en inzake onderhoudsverplichtingen, en betreffende het toepasselijke recht op het gebied van onderhoudsverplichtingen, *OJ.L.* 31 juli 2009, afl. 200, 46-51.

Verord. Raad nr. 1259/2010, 20 december 2010 tot nauwere samenwerking op het gebied van het toepasselijk recht inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed, *OJ.L.* 29 december 2010, afl. 343, 10-16.

Verord.Raad en Parlement nr. 650/2012, 4 juli 2012 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen en de aanvaarding en de tenuitvoerlegging van authentieke akten op het gebied van erfopvolging, alsmede betreffende de instelling van een Europese erfrechtverklaring, *OJ.L.* 27 juli 2012, afl. 201, 107-134.

Verord.Raad en Parlement nr. 1215/2012, 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *Pb.L.* 20 december 2012, afl. 351, 1-32.

Verord. Raad en Parlement nr.606/2013, 12 juni 2013 betreffende de wederzijds erkenning van beschermingsmaatregelen in burgerlijke zaken, *OJ.L.* 29 juni 2013, afl. 181, 4-12.

Verord.Raad en Parlement nr. 2015/848, 20 mei 2015 betreffende insolventieprocedures, *OJ.L.* 5 juni 2015, afl. 141, 19-72.

Verord.Raad nr.2016/1103, 24 juni 2016 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de bevoegdheid, het toepasselijk recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van het huwelijksvermogensstelsel, *OJ.L.* 8 juli 2016, afl. 183, 1-29.

Verord.Raad nr.2016/1104, 24 juni 2016 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de bevoegdheid, het toepasselijk recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van de vermogensrechtelijke gevolgen van de geregistreerde partnerschappen, *OJ.L.* 8 juli 2016, afl. 183, 30-56.

Verord.Raad nr.2019/1111, 25 juni 2019 betreffende de bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, en betreffende internationale kinderontvoering, *OJ.L.* 2 juli 2019, afl. 178, 1-115.

B.Raad van 5 oktober 2006 betreffende de toetreding van de Gemeenschap tot de Haagse Conventie voor Internationaal Privaatrecht, *OJ.L.* 26 oktober 2006, afl. 297, 1-14.

B.Raad van 26 februari 2009 betreffende de ondertekening namens de Europese Gemeenschap van het Verdrag inzake bedingen van forumkeuze *OJ.L.*, 29 mei 2009, afl. 133, 1-13.

B.Raad van 30 november 2009 betreffende de sluiting door de Europese Gemeenschap van het Protocol van Den Haag van 23 november 2007 inzake het recht dat van toepassing is op onderhoudsverplichtingen, *OJ.L.* 16 december 2009, afl. 331, 17-18.

B.Raad van 9 juni 2011 betreffende de goedkeuring, namens de Europese Unie, van het Verdrag van 's Gravenhage van 23 november 2007 inzake de internationale inning van levensonderhoud ten behoeve van kinderen en andere familieleden *OJ L* 192, 22 juni 2011, p. 39-50.

Besch.Raad 19 december 2002 waarbij de lidstaten worden gemachtigd in het belang van de Gemeenschap het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 inzake de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid en maatregelen ter bescherming van kinderen te ondertekenen, *OJ.L.* 21 februari 2002, afl. 48, 1-2.

Voorstel (Comm.) voor een verordening van de Raad tot vaststelling van een procedure voor de onderhandeling over en de sluiting van bilaterale overeenkomsten tussen lidstaten en derde landen over sectorale aangelegenheden en betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken, inzake ouderlijke verantwoordelijkheid en inzake onderhoudsverplichtingen, en betreffende het toepasselijk recht op het gebied van onderhoudsverplichtingen, 19 december 2008, COM(2008)894 def.

Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een procedure voor de onderhandelingen over en de sluiting van bilaterale overeenkomsten tussen lidstaten en derde landen over sectorale aangelegenheden en betreffende het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst en op niet-contractuele verbintenissen, 23 december 2008, COM(2008)0893 def.

Rechtspraak

EHRM 22 juli 2001, nr. 30882/96, Pellegrini/Italië.

HvJ 31 maart 1971, nr. 22-70, ECLI:EU:C:1971:32, 'AETR'.

HvJ 14 juli 1976, nrs. C-3, 4 en 6/76, ECLI:EU:C:1976:114 'KRAMER'.

HvJ 15 november 1994, Advies nr. 1/94, ECLI:EU:C:1994:384.

HvJ 7 februari 2006, advies nr. 1/03, ECLI:EU:C:2006:81.

HvJ, 16 januari 2014, nr. C-45/13, ECLI:EU:C:2014:7 '*Andreas Kainz v. Pantherwerke AG*'.

HvJ 11 juni 2014, nr. C-377/12, ECLI:EU:C:2014:1903, '*PCA Philippines*'.

Advies nr. 1/13, 14 oktober 2014, ECLI:EU:C:2014:2303.

HvJ 4 september 2014, nr. C-114/12, ECLI:EU:C:2014:2151, '*Broadcasting Organisations*'.

HvJ 26 november 2014, nr. C-66/13, ECLI:EU:C:2014:2399, '*Green Network*'.

HvJ 22 november 2017, nr. C-224/16, EU:C:2017:880, '*Aebtri*'.

HvJ 5 december 2017, nr. C-600/14, ECLI:EU:C:2017:935.

Rechtsleer

ANKERSMIT, L., "Requiring 'Unity First' in Relations with Third States: The Court Continues ERTA-Doctrine in Opinion 1/13", *European Law Blog*, 20 oktober 2014, <http://europeanlawblog.eu/?p=2574>.

Beaumont, P. R. . "A Critical Analysis of the Judicial Activism of the Court of Justice of the European Union in Opinion 1/13". In P. Franzina (Ed.), *The External Action of the EU in the Field of Private International Law after Opinion 1/13*, Intersentia, 2016, pp. 55 -74. http://www.abdn.ac.uk/law/documents/Opinion_on_Child_Abduction_-_Judicial_Activism_by_the_CJEU_-_By_Beaumont.pdf

BUTLER, G. en WESSEL, R. A., "Happy birthday ERTA! 50 Years of the Implied External Powers Doctrine in EU Law." *European Law Blog*, 31 maart 2021, <https://europeanlawblog.eu/2021/03/31/happy-birthday-erta-50-years-of-the-implied-external-powers-doctrine-in-eu-law/>

Cremona, M. 'The Opinion procedure under Article 218(11) TFEU: Reflections in the light of Opinion 1/17', 2020, 4(1): 4. *Europe and the World: A law review*, 11p. <https://doi.org/10.14324/111.444.ewlj.2020.22>.

DE ROOIJ, M.; KRAMER, X. et al. "Un Cadre Européen pour le droit international privé: lacunes Actuelles et perspectives futures", 2012, 129p. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET\(2012\)462487_FR.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2012/462487/IPOL-JURI_ET(2012)462487_FR.pdf).

ERLBACHER, F., "Recent Case Law on the External Competences of the European Union: How Member States can embrace their own Treaty." *CEPS*, 2017, 28p. <https://www.ceps.eu/ceps-publications/recent-case-law-external-competences-european-union-how-member-states-can-embrace-their/>.

X.KRAMER "Current Gaps and future perspectives in European private international law: towards a code on private international law?" 2012, 18, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2012/462476/IPOL-JURI_NT\(2012\)462476_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2012/462476/IPOL-JURI_NT(2012)462476_EN.pdf)

MILLS, A., "Private international law and EU external relations: Think local act global, or think global and act local?" Forthcoming, *International and Comparative Law Quarterly* (2016) Author's final manuscript, Maart 2016, 34p.

MOSTOWIK, P. en NIEDŹWIEDŹ, M., "Implications of the ECJ 'Lugano II' Opinion for European Union's External Actions Concerning Private International Law", *Yearbook of Polish European Studies*, Centre of Europe, University of Warsaw, 2010, 129-148.

REQUEJO ISIDRO, M., "Another "Fiftieth Anniversary": The AETR Decision of the Court of Justice" *EAPIL*, 31 maart 2021, <https://eapil.org/2021/03/31/another-fiftieth-anniversary-the-aetr-decision-of-the-court-of-justice/>

ROSAS, A. "The European Court of Justice and Public International Law", *Meeting of the Council of Europe Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI)*, Straatsburg, 23 Maart 2018, 11p.

SAROLTA, S. "Brief Summary of the evolution of the EU regulation on private international law", *Iustum Aequum Salutare VII* 2011/2, 143-151.

VAN DEN EECKHOUT, V., "The Instrumentalisation of Private International Law: quo vadis? Rethinking the "Neutrality" of Private International Law in an Era of Globalisation and Europeanisation of Private International Law", 22 augustus 2013, 11p <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2338375>.

VON HEIN, J. en RÜHL, G., "Towards a European Code on Private International Law", *Cross-border activities in the EU Making life easier for citizens*, Europees Parlement, februari 2015. 8-53.

Weiler, J. H. H. "Epilogue: Judging the Judges – Apology and Critique" in M. Adams, H. de Waele, J. Meeusen en G. Straetmans (eds) *Judging Europe's Judges*, Hart, 2013, 235.

Varia

<https://www.europarl.europa.eu/news/nl/press-room/20181205IPR20930/parlement-geeft-goedkeuring-aan-vrijhandelsovereenkomst-eu-japan>.

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/01/29/vier-nigeriaanse-boeren-winnen-rechtszaak-tegen-oliegigant-shell/>.

<https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-area-of-justice-and-fundamental-rights/file-adoption-of-a-european-code-on-private-international-law/06-2021>.

https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/community_powers.html.